

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ

ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΟ ΙΚΑ – ΕΝΙΑΙΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΜΙΣΘΩΤΩΝ (ΙΚΑ – ΕΤΑΜ)

ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

*Σάββας Ρομπόλης
Γιώργος Ρωμανιάς
Βασίλης Μαργιός
Ιωάννης Χατζηβασίλογλου*

Αθήνα, Απρίλιος 2005

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
1. Εισαγωγή	1
2. Μεθοδολογία.....	4
3. Βασικά Στατιστικά Στοιχεία.....	9
4. Παραδοχές.....	17
5. Αναλογιστική Ανάπτυξη.....	22
6. Αναλογιστικές Προβολές.....	30
7. Δέσμη Συμπερασμάτων και Προτάσεων.....	44

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τον Απρίλιο 2001, παρουσιάσαμε την εργασία του INE-ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ «ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ – ΔΕΣΜΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ», σε μια προσπάθεια υπεύθυνης και αποτελεσματικής παρέμβασής μας, στην εν εξελίξει ευρισκόμενη, τότε, διαδικασία μεταβολών του κοινωνικο-ασφαλιστικού συστήματος της χώρας.

Σήμερα, παρουσιάζουμε τα πρώτα αλλά βασικά ευρήματα της νέας μελέτης του INE-ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ και **επιχειρούμε νέα υπεύθυνη παρέμβαση** στις διαγραφόμενες κυβερνητικές πρωτοβουλίες στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης.

Η σημερινή εργασία αποτελεί συνέχεια και συμπλήρωση και όχι απλή επικαιροποίηση της μελέτης του 2001.

Εν τούτοις, ανάμεσα στις δύο αυτές μελέτες διαπιστώνονται συγκεκριμένες διαφορές και αποκλίσεις:

- Η μελέτη του 2001 κάλυπτε το σύνολο του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης της χώρας μας (πλην ΔΗΜΟΣΙΟΥ, ΟΓΑ και κατά περίπτωση NAT) ενώ η σημερινή μελέτη καλύπτει μόνον το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.
- Η μελέτη του 2001 είχε στηρίξει τις αναλογιστικές της προσεγγίσεις, στη μέθοδο των «μέσων όρων», σ' αντίθεση με τη σημερινή μελέτη που στηρίζεται σε πραγματικά στοιχεία και ακολουθεί τη μέθοδο «άτομο προς άτομο», με συνέπεια να οδηγεί σε περισσότερο αξιόπιστα συμπεράσματα και πορίσματα.

Οι διαφορές και αποκλίσεις αυτές δικαιολογούνται, απολύτως, από τη νέα, σε σχέση με εκείνη του 2001, κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα που έχει διαμορφωθεί, σήμερα, στη χώρα μας αλλά και από τις δικές μας δυνατότητες στη συγκέντρωση και χρήση πρωτογενών στοιχείων για τους ασφαλισμένους και τους συνταξιούχους.

Τη νέα πραγματικότητα ορίζει, κυρίως, η ψήφιση και θέση σε ισχύ του Ν. 3029/2002 με τον οποίο (μεταξύ άλλων):

- Εξασφαλίστηκε η πλεονασματική λειτουργία του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ για μια υπερεικοσαετή περίοδο, μέσω και της θέσπισης ετήσιας ποσοστιαίας χρηματοδότησής του, από τον κρατικό προϋπολογισμό (1 % του ΑΕΠ),
- Προβλέφθηκε η περαιτέρω, μέχρι το 2032, διασφάλιση της πλεονασματικής λειτουργίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, με τη νομοθέτηση της μέριμνας διεξαγωγής πλήρων αναλογιστικών μελετών, ανά 5ετία και καταβολής συμπληρωματικού ποσού χρηματοδότησης, με ευθύνη του κράτους,
- Προγραμματίσθηκε και μάλιστα χωρίς κοινωνικές εντάσεις και αντιδράσεις, η, επιδιωκόμενη εδώ και δεκαετίες, ένταξη, στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (που μετατρέπεται σε ενιαίο και βιώσιμο φορέα κοινωνικής ασφάλισης του συνόλου της μισθωτής εργασίας του ιδιωτικού τομέα), των 8 ειδικών Ταμείων και Κλάδων κύριας σύνταξης.
- Αυτονομήθηκε η επικουρική από την κύρια ασφάλιση με τη σύσταση αντίστοιχου ανεξάρτητου ειδικού φορέα.

Με τις ρυθμίσεις αυτές, όπως και με άλλες μικρότερης εμβέλειας, του Ν. 3029/2002 (αλλά και του Ν. 3232/2004 όπως και άλλων νόμων), διαμορφώθηκε μια εντελώς νέα πραγματικότητα στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης στη χώρα μας. Ως συνέπεια της νέας αυτής πραγματικότητας, οι επιδιώξεις της σημερινής μας παρέμβασης αποσκοπούν, κυρίως, στη στήριξη των αλλαγών που έχει επιφέρει ο Ν. 3029/2002, σ' αντίθεση με τις στοχεύσεις της παρέμβασής μας το 2001, οπότε και επιδιώκαμε τη νομοθέτηση των αλλαγών που τελικώς επέφερε ο Ν. 3029/2002.

Ασφαλώς, η διαπίστωση, ότι, επιδιώκεται, με διάφορες προφάσεις, η ανατροπή της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης του 2002 και ότι η ΓΣΕΕ είναι αναγκασμένη να στηρίζει τη μεταρρύθμιση αυτή, δεν μας αφαιρεί το δικαίωμα που αποτελεί και καταστατική υποχρέωση της Συνομοσπονδίας, να επιδιώξουμε τη βελτίωση της παρεχόμενης κοινωνικής προστασίας προς τη μεγάλη πλειοψηφία των ασφαλισμένων και συνταξιούχων. Πράγματι, από τα πορίσματα της νέας μας μελέτης προκύπτει η απίστευτη έκταση της φτώχειας που δυναστεύει την πλειοψηφία των συνταξιούχων και η ανάγκη άμεσων παρεμβάσεων για τη βελτίωση της θέσης των πληθυσμιακών αυτών στρωμάτων.

Επισημαίνεται, ακόμη, ότι δεν δίδουμε σήμερα, στη δημοσιότητα ολόκληρη τη νέα μελέτη μας. Την ίδια, άλλωστε, πρακτική είχαμε ακολουθήσει και κατά την περίοδο παρουσίασης της μελέτης μας του 2001.

Όμως, με τα στοιχεία που δίνουμε, σήμερα, στη δημοσιότητα, ενημερώνουμε και τροφοδοτούμε, επαρκώς, την κοινή γνώμη, τα συνδικάτα και τους λοιπούς κοινωνικούς φορείς, την κυβέρνηση και τους πολιτικούς σχηματισμούς, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τα ερευνητικά κέντρα, με εξαιρετικώς ενδιαφέροντα, πρωτότυπα και αξιόπιστα ευρήματα, ικανά να προσανατολίσουν τη γενικότερη συζήτηση που έχει, ήδη, αρχίσει, στις σωστές κατευθύνσεις και να προκαλέσουν τους ανάλογους χρήσιμους προβληματισμούς.

Εννοείται, ότι, διατηρούμε την ευχέρεια ενίσχυσης της παρέμβασής μας με τα λοιπά στοιχεία της μελέτης μας, ανάλογα με τη φύση, την έκταση και την εξέλιξη των αντίστοιχων κυβερνητικών πρωτοβουλιών, στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης.

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Υπενθυμίζεται, ότι, στη μελέτη του 2001, είχαν εκτιμηθεί, κατά την ανάπτυξη των αναλογιστικών ισοζυγίων και των χρηματορροών, μεγάλος αριθμός εναλλακτικών σεναρίων και συγκεκριμένα εκτιμήθηκαν:

- 72 σενάρια για τα μακροχρόνια αναλογιστικά ισοζύγια και
- 38 σενάρια για τις χρηματορροές.

Επισημαίνεται, ακόμη, ότι, βασική μεταβλητή τόσο των 72 σεναρίων των αναλογιστικών ισοζυγίων όσο και των 38 σεναρίων των χρηματορροών, αποτέλεσε το κατά περίπτωση εκτιμώμενο Δημογραφικό Υπόδειγμα: στη μελέτη είχαν χρησιμοποιηθεί 3 εναλλακτικά Δημογραφικά Υποδείγματα.

Το 1^ο Δημογραφικό Υπόδειγμα στηριζόταν στην παραδοχή, ότι, η απασχόληση θα παρουσίαζε αύξηση μέχρι να φθάσει στο ποσοστό 72 % στο οποίο και επρόκειτο να σταθεροποιηθεί.

Το 2^ο Δημογραφικό Υπόδειγμα στην παραδοχή αύξησης της απασχόλησης μέχρι σταθεροποίησής της στο ποσοστό 62 % και το 3^ο στην παραδοχή αύξησης της απασχόλησης μέχρι σταθεροποίησής στο ποσοστό 82 %.

Κεντρικό σημείο των εκτιμήσεων όλων των πιο πάνω σεναρίων, αποτέλεσε ο παράλληλος διπλός υπολογισμός τους με βάση τον αριθμό των, εκάστοτε, περιλαμβανομένων ασφαλιστικών Ταμείων. Πράγματι, στους υπολογισμούς περιλαμβάνονταν:

- Είτε το σύνολο των ασφαλιστικών Ταμείων εκτός ΟΓΑ, NAT και ΔΗΜΟΣΙΟΥ,
- Είτε το σύνολο των ασφαλιστικών Ταμείων εκτός ΟΓΑ και ΔΗΜΟΣΙΟΥ (δηλαδή στη δεύτερη αυτή ομάδα υπολογισμών περιλαμβανόταν και το NAT).

Η πρακτική αυτή, εν τούτοις, της συνεκτίμησης των μεγεθών του συνόλου των ασφαλιστικών Οργανισμών για την εξαγωγή συνολικών συμπερασμάτων για την κοινωνικο-ασφαλιστική κατάσταση της χώρας, που ακολουθείται, γενικώς, παρουσιάζει, ειδικώς για την Ελλάδα, με την

μεγάλη διασπορά των κοινωνικο-ασφαλιστικών καλύψεων και τις εξίσου μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των καλύψεων αυτών, εγγενή σοβαρά μειονεκτήματα:

- Οδηγεί, μέσω αλγεβρικών αθροισμάτων των άνισων ασφαλιστικών μεγεθών *σε κρυφούς συμψηφισμούς των υφιστάμενων ανισοτήτων* (π.χ. ο υπολογισμός των μέσων συντάξεων για το σύνολο των ασφαλιστικών φορέων αρχίζει να στερείται νοήματος όταν οι διάφοροι ασφαλιστικοί Οργανισμοί χορηγούν συντάξεις με μεγάλες μεταξύ τους αποκλίσεις),
- Αδυνατεί να εντοπίσει *τις πηγές των προβλημάτων* αφού με τα αλγεβρικά αθροίσματα και τους επαγόμενους συμψηφισμούς, *η αναδυόμενη εικόνα ωραιοποιεί την υφιστάμενη, ενδεχομένως στρεβλή, πραγματικότητα και παρέχει ένα νέο αλλά πάντως, ανύπαρκτο «κοινωνικό είδωλο»* (π.χ. οι μέσες συνολικές συντάξεις, ως προϊόν μεγάλων αποκλίσεων των κατά ασφαλιστικό φορέα συντάξεων, μπορεί να αποδίδουν μια ικανοποιητική η και υψηλού επιπέδου ασφαλιστική κάλυψη των συνταξιούχων, ενώ, την ίδια περίοδο, η μάζα των καταβαλλομένων συντάξεων μπορεί να βρίσκεται κάτω από τα όρια της φτώχειας),
- Στερείται της δυνατότητας, ως επακόλουθη συνέπεια της προηγούμενης αδυναμίας εντοπισμού των πηγών των προβλημάτων, να ανιχνεύσει, προκρίνει και εφαρμόσει *τα αναγκαία μέτρα πολιτικής* για την αποκατάσταση της ομαλής λειτουργίας του συστήματος και
- Τελικώς, με την παρεμπόδιση της ευκρινούς διάκρισης των εστιών του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης όπου συσσωρεύονται οι αναπηρίες του και είναι έντονη η προβληματικότητα της λειτουργίας του και όπου επιβάλλεται, συνεπώς, να κατευθυνθούν, κατά προτεραιότητα, οι προερχόμενοι από τον κρατικό προϋπολογισμό οικονομικοί πόροι, *δεν επιτρέπει στην Πολιτεία να κατανείμει, πράγματι, τους εκάστοτε διατιθέμενους κρατικούς πόρους κατά τρόπο κοινωνικά αποτελεσματικό αλλά και οικονομικά βέλτιστο*. Πράγματι, δεν αποκλείεται η πιθανότητα να καταβάλλονται υψηλού κόστους κρατικοί πόροι, χωρίς, εν τούτοις, να βελτιώνεται η κοινωνική αποδοτικότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, τουλάχιστον σε σχέση με τη μεγάλη πλειοψηφία των ασφαλισμένων και συνταξιούχων.

Κατά την περίοδο κατάρτισης της πρώτης μελέτης του INE-ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, δεν ήταν δυνατή η εξασφάλιση από τους μελετητές των κατ' άτομο στατιστικών στοιχείων και επομένως ελήφθησαν υπ' όψιν οι συναφείς μέσοι όροι. Η συναγωγή των αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων, όμως, της μελέτης και κυρίως, η προσπάθεια ανάδειξης της δέσμης προτάσεων, κατέστησαν σαφή τα πιο πάνω μειονεκτήματα. Είναι, συνεπώς, εύλογο, ότι, με την παρούσα νέα προσπάθεια έχει τεθεί, ως πρωταρχικός στόχος, η επιτυχής και εξ υπαρχής αντιμετώπιση των μειονεκτημάτων αυτών.

Με βάση, ακριβώς, την αποκτηθείσα εμπειρία και με συνεκτίμηση των σημερινών αναγκών και κυρίως *της ανάγκης εξειδίκευσης των επιβαλλόμενων μέτρων πολιτικής* για τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας, στο μέλλον, του κοινωνικο-ασφαλιστικού συστήματος της χώρας, κρίνουμε, ότι:

Ο εντοπισμός των προβλημάτων του συστήματος και των αντίστοιχων αιτιών τους, οφείλει να αποκτήσει, με αντίστοιχες αναλογιστικές σε βάθος, κατά περίπτωση, προσεγγίσεις, εξειδικευμένο, κατά μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες, χαρακτήρα, ώστε να αποφευχθούν κρυφοί συμψηφισμοί και αναιρέσεις και σχηματισμοί στρεβλής κοινωνικο-ασφαλιστικής εικόνας και να καταστεί δυνατή, η εν συνεχεία, επεξεργασία και επιλογή των αναγκαίων μέτρων πολιτικής.

Με τη σημερινή εργασία μας, προχωρούμε σε ένα πρώτο βήμα: τη μελέτη του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ που, άλλωστε, καλύπτει, κοινωνικο-ασφαλιστικά, τη μεγάλη πλειοψηφία των εκπροσωπούμενων από τη ΓΣΕΕ, ασφαλισμένων και συνταξιούχων.

Εξάλλου, ο νέος προσανατολισμός της μελέτης και η επικέντρωσή της στη διασφάλιση της πλεονασματικής και κοινωνικά αποτελεσματικής λειτουργίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, κατέστη αναγκαίος και για δύο ακόμη, πρόσθετους λόγους:

Πρώτον, η νέα πλήρης και πραγματική βάση δεδομένων που μας έδινε τη δυνατότητα αναλογιστικών προσεγγίσεων με τη μέθοδο «άτομο προς άτομο» και όχι με τη μέθοδο «των μέσων όρων» και συναγωγής των πλέον αξιόπιστων συμπερασμάτων. Η πλήρης αυτή βάση δεδομένων, όμως, περιλαμβάνει τους ασφαλισμένους και συνταξιούχους του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και μόνον και δεν επεκτείνεται και στους ασφαλισμένους των λοιπών Ταμείων και

Δεύτερον, η ψήφιση του Ν. 3029/2002 που έλαβε μέριμνα για την ενοποίηση των 8 ειδικών Ταμείων και την ένταξή τους στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, ώστε, μετά την 1.1.2008, το αργότερο, η μισθωτή εργασία του ιδιωτικού τομέα θα καλύπτεται, στο μέγιστο τμήμα της, από ένα και μόνο βιώσιμο ασφαλιστικό φορέα.

Το βάρος, συνεπώς, πρέπει να πέσει, πλέον, ***στην οικονομική βιωσιμότητα με όρους κοινωνικής αποτελεσματικότητας του ενιαίου αυτού φορέα κοινωνικής ασφάλισης*** της μισθωτής εργασίας του ιδιωτικού τομέα.

Στην παρούσα εργασία, έχουν συνεκτιμηθεί και αξιολογηθεί, αναλογιστικά, οι παράμετροι λειτουργίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ όπως αυτές καθορίζονται στις ρυθμίσεις του Ν. 3029/2002 (σύστημα χρηματοδότησης, εντάξεις ειδικών Ταμείων, αυτονόμηση επικουρικής ασφάλισης κλπ), με παράλληλη, όμως, διερεύνηση και αναλογιστική ποσοτικοποίηση των αναμενόμενων εξελίξεων σε περίπτωση που δεν υλοποιηθούν οι προβλέψεις του Ν. 3029/2002.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, οι αναλογιστικές προσεγγίσεις της παρούσας μελέτης στηρίχθηκαν σε συγκεκριμένη Τράπεζα (Βάση) Δεδομένων για τους ασφαλισμένους και τους συνταξιούχους του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Στη Βάση αυτή Δεδομένων περιλαμβάνονται τα πραγματικά ασφαλιστικά στοιχεία του αντίστοιχου πληθυσμού, χωρίς, βέβαια, ονομαστική αναφορά.

Για τη συγκέντρωση των πρωτογενών στοιχείων αυτών, οφείλουμε να σημειώσουμε την ευγενική ανταπόκριση του Διοικητή κ. Γιάννη Βαρθολομαίου αλλά και της Διεύθυνσης Πληροφορικής του Ιδρύματος, στη σχετική προσπάθειά μας. Βεβαίως, η περαιτέρω ταξινόμηση, επιλογή, ανάλυση και αναλογιστική μεταχείριση και αξιοποίηση των συγκεντρωθέντων πρωτογενών στοιχείων, έγινε από τους μελετητές στους οποίους ανήκει εξ ολοκλήρου η αντίστοιχη ευθύνη. Επισημαίνουμε, επίσης, ότι για τις αναλογιστικές προσεγγίσεις χρησιμοποιήθηκαν τα αναλογιστικά μοντέλα του ελληνικού Οίκου αναλογιστικών μελετών «PRUDENTIAL ΕΠΕ».

Για λόγους πληρότητας στην ενημέρωση, σε σχέση με τα χρησιμοποιηθέντα στοιχεία, παρέχουμε τη διευκρίνιση, ότι, έχουμε αποφύγει τη χρήση των στοιχείων που ανακοινώνει, κατά καιρούς η Διεύθυνση Αναλογιστικών Μελετών και Στατιστικής του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Τα στοιχεία αυτά δεν συμφωνούν με τα αντίστοιχα που διαθέτει η Διεύθυνση Πληροφορικής του Ιδρύματος, τα οποία και έχουμε επιλέξει

και χρησιμοποιήσει. Με δεδομένο, ότι, μεταξύ των στοιχείων της Διεύθυνσης Αναλογιστικών Μελετών και Στατιστικής και εκείνων της Διεύθυνσης Πληροφορικής διαπιστώνονται ουσιώδεις αποκλίσεις, κρίνουμε σκόπιμο να επισημάνουμε, ότι, τα στοιχεία της Διεύθυνσης Αναλογιστικών Μελετών και Στατιστικής «δεν αναφέρονται στο σύνολο των εργοδοτών και των ασφαλισμένων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ διότι προέρχονται αποκλειστικά από την επεξεργασία των Αναλυτικών Περιοδικών Δηλώσεων (ΑΠΔ) και βασίζονται μόνο στις ελεγμένες κατά το χρόνο εργασίας, εγγραφές» (βλ. «ΙΚΑ - ΜΗΝΙΑΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ», Πρόλογος, σελ. 1).

Συνεπώς, στα χρησιμοποιηθέντα στοιχεία, περιλαμβάνεται το σύνολο των ασφαλισμένων (ακόμη και εκείνοι που έχουν μία (1) μόνον ημέρα ασφάλισης) και το σύνολο των εργοδοτών. Περιλαμβάνονται, επίσης, οι οικοδομικές επιχειρήσεις και όλοι οι εργαζόμενοι στην οικοδομή.

Σε σχέση με το ύψος της παρουσίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ που έχει ληφθεί ως βάση υπολογισμού της εξέλιξης των αποθεματικών και των επενδύσεων του Ιδρύματος (βλ. ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΙΚΑ-ΕΤΑΜ) συνεκτιμήθηκαν τα στοιχεία του ΠΙΝΑΚΑ 1:

Πίνακας 1

Ανάλυση Αποθεματικών του ΙΚΑ – ΕΤΑΜ κατά την 31/12/2004	
Παρουσία του ΙΚΑ – ΕΤΑΜ	5,555 δις €
Μείον	
Οφειλές προς του ΕΤΕΑΜ	2 δις. €
Λοιπές οφειλές	0,4 δις.€
Αποθεματικά του ΙΚΑ -ΕΤΑΜ	3,155 δις €

Το ποσό αυτό των 3,155 δις € δεν συμφωνεί με το αναγραφόμενο αντίστοιχο ποσό στον Κοινωνικό Προϋπολογισμό του 2004 (3,9 δις €), επειδή στο ποσό του Κοινωνικού Προϋπολογισμού δεν έχει συνεκτιμηθεί το σύνολο των οφειλών του Ιδρύματος.

3. ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Στη σημερινή παρουσίαση έχουμε επιλέξει μόνο *ένα τμήμα* των στατιστικών στοιχείων που περιλαμβάνονται στη μελέτη.

Η επιλογή των συγκεκριμένων αυτών στατιστικών στοιχείων έχει ως στόχευση, την έγκαιρη ενημέρωση της κοινής γνώμης, των συνδικάτων, της κυβέρνησης αλλά και των πολιτικών ηγεσιών, με τα αναγκαία στατιστικά ευρήματα, ώστε οι συζητήσεις που πρόκειται να ακολουθήσουν να προσανατολιστούν στις σωστές κατευθύνσεις και οι σχετικοί προβληματισμοί να αποδειχθούν χρήσιμοι και αποτελεσματικοί.

Επιβάλλεται, όμως, να επισημανθεί, ότι, στην επιλογή των πηγών άντλησης σημαντικών στοιχείων, έχουμε αποφύγει τη χρήση των αντίστοιχων καταγραφών των ετήσιων Κοινωνικών Προϋπολογισμών ή γνωστών εκδόσεων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

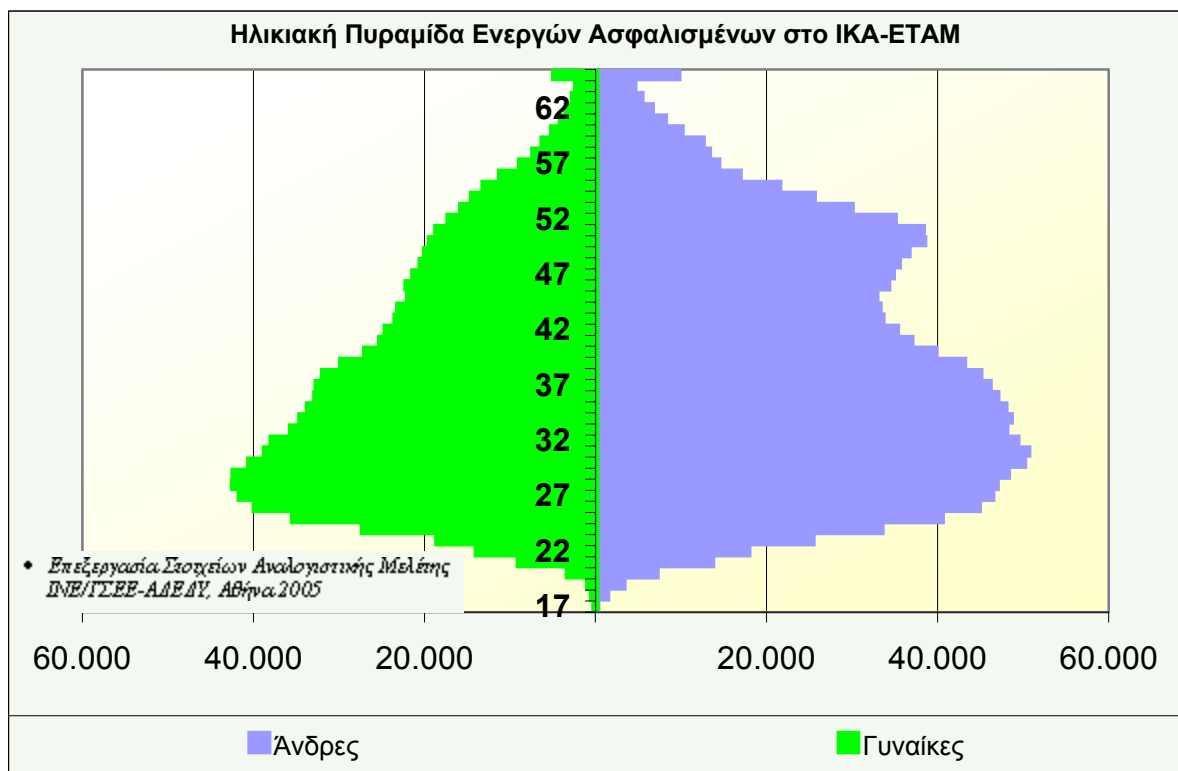
Αντιθέτως, τα στοιχεία που έχουμε χρησιμοποιήσει και επεξεργασθεί, με βάση κριτήρια δικής μας επιλογής, ώστε να καταστεί δυνατή η χρήση τους ως βάσης των αναλογιστικών μας προσεγγίσεων:

Πρώτον, αναφέρονται στην τελευταία χρονική περίοδο (Δεκέμβριος 2004) και

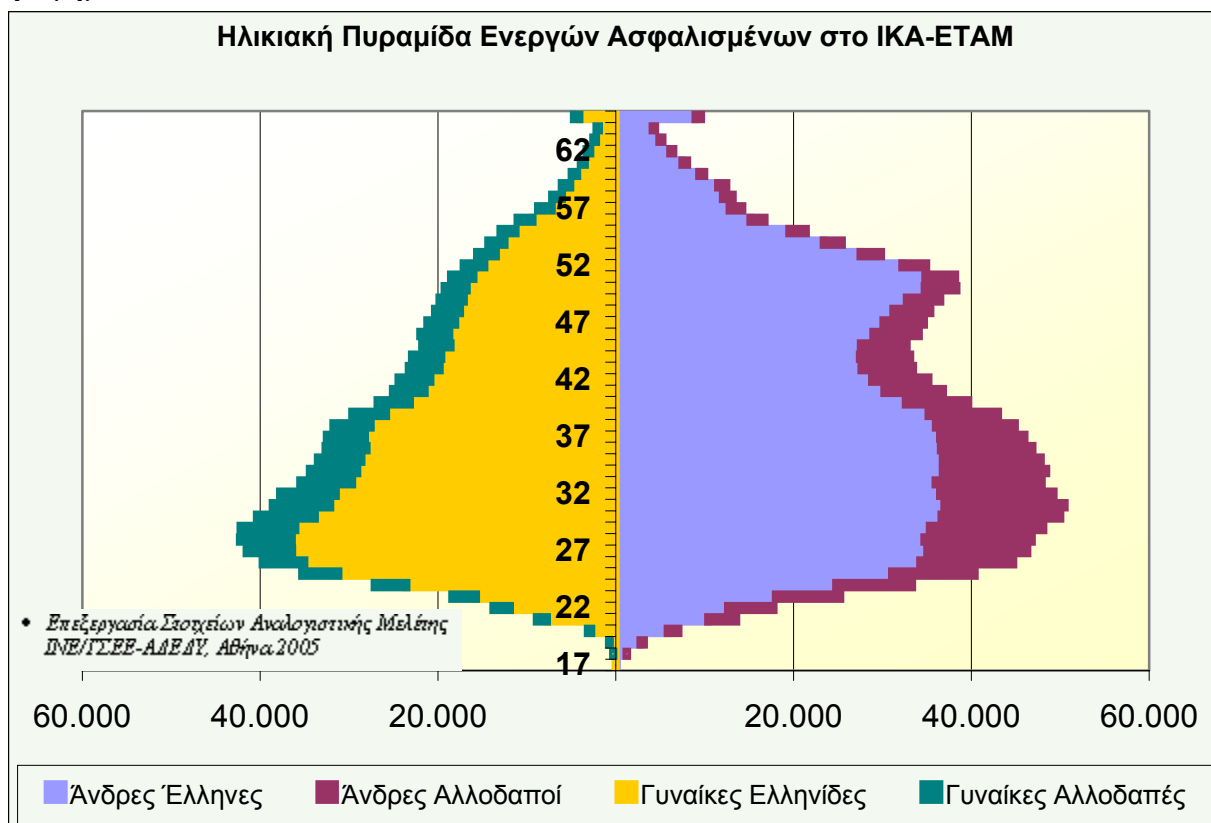
Δεύτερον, χρησιμοποιούνται για πρώτη φορά και προέρχονται από την βάση δεδομένων του ΙΚΑ – ΕΤΑΜ.

Α. Στατιστικά Στοιχεία των Ενεργών Ασφαλισμένων

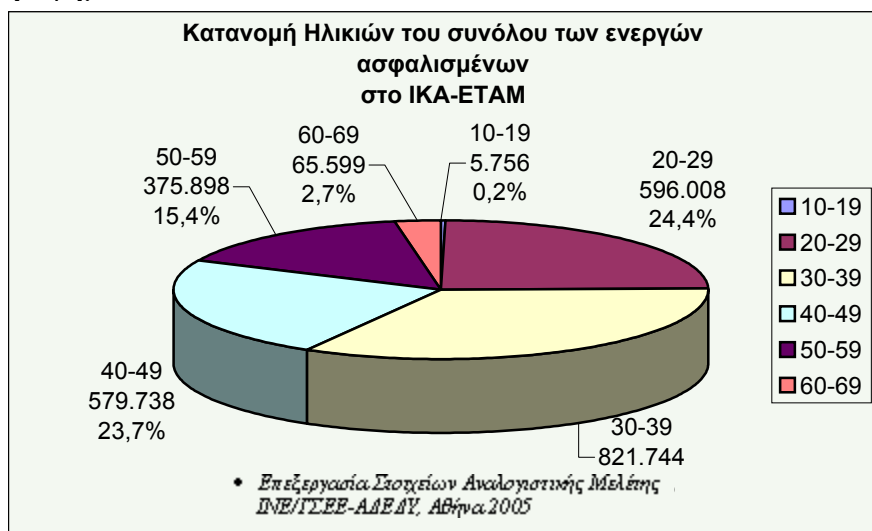
Γράφημα 1

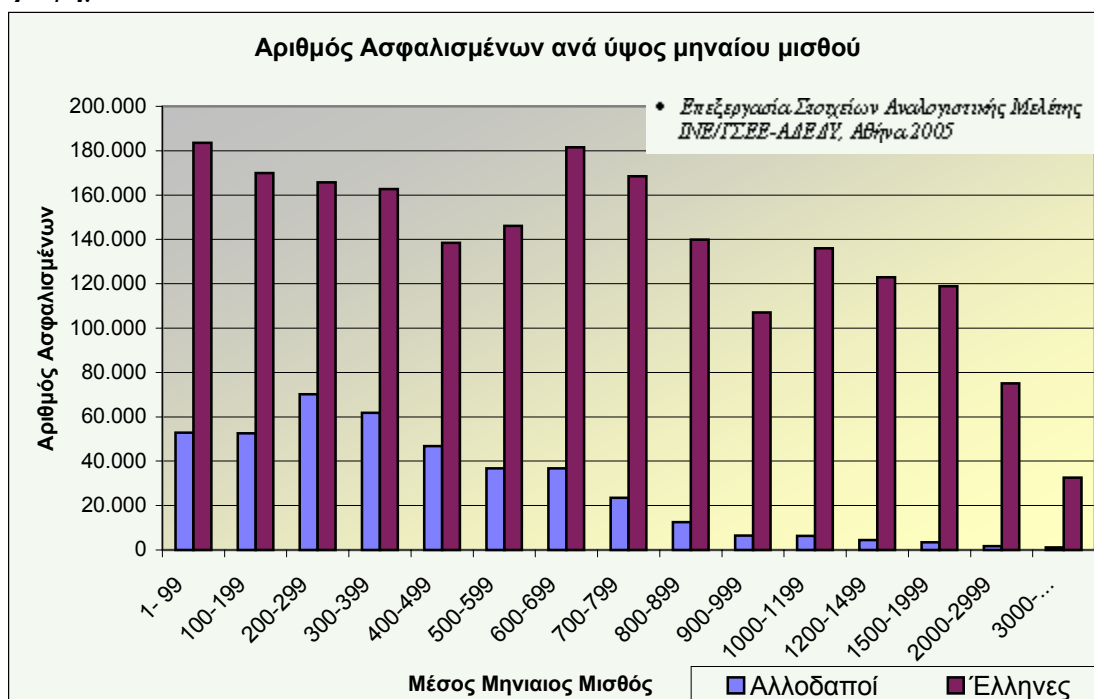
Γράφημα 2

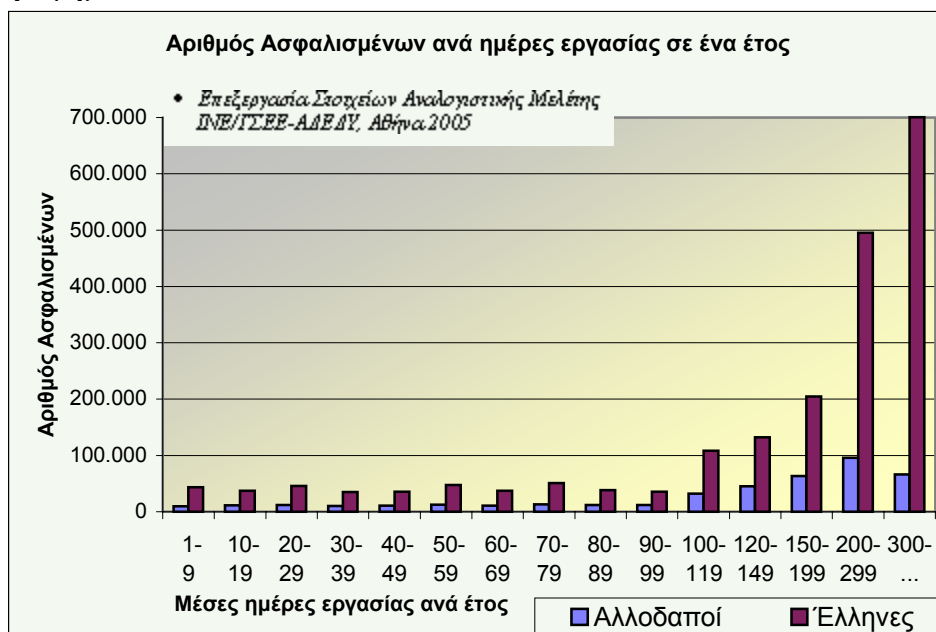
Γράφημα 3

Γράφημα 4

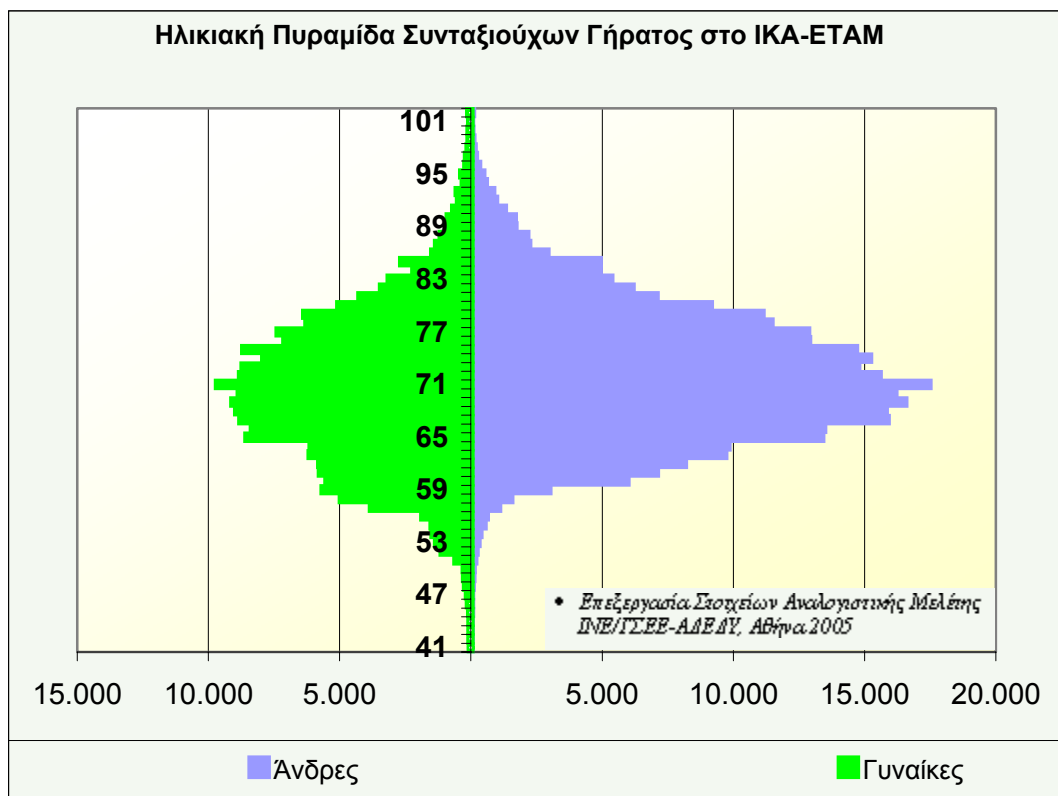
Γράφημα 5

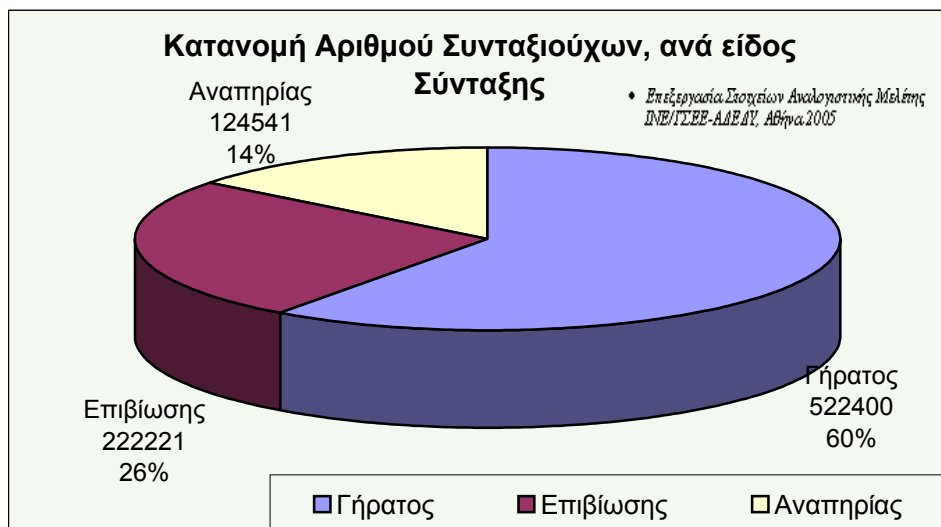
Σημείωση: Το ανωτέρω διάγραμμα δεν αποτυπώνει απολύτως συγκρίσιμη εικόνα, επειδή αναφέρεται σε συνολικό πληθυσμό Ελλήνων ασφαλισμένων στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ 2.034.358 και σε συνολικό πληθυσμό αλλοδαπών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ 416.145

Β. Στατιστικά Στοιχεία των Συνταξιούχων

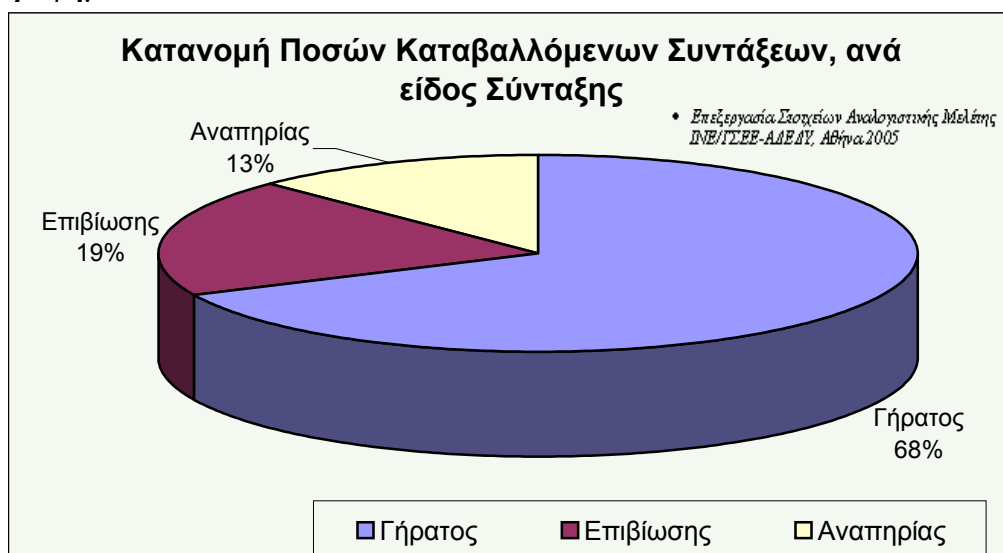
Γράφημα 6

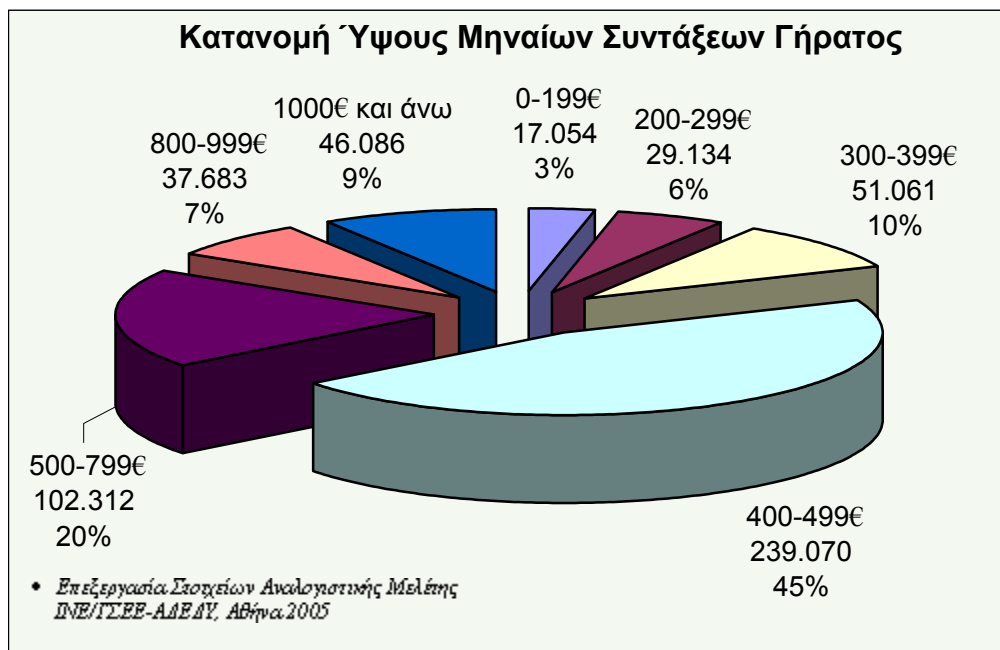
Γράφημα 7

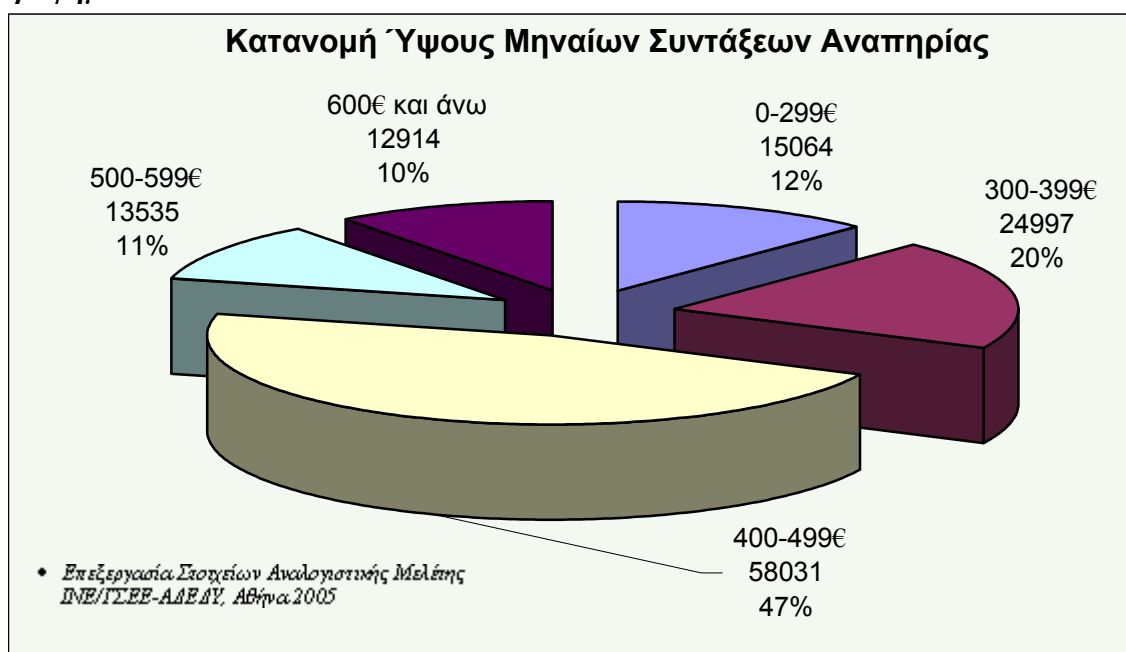
Γράφημα 8

Γράφημα 9

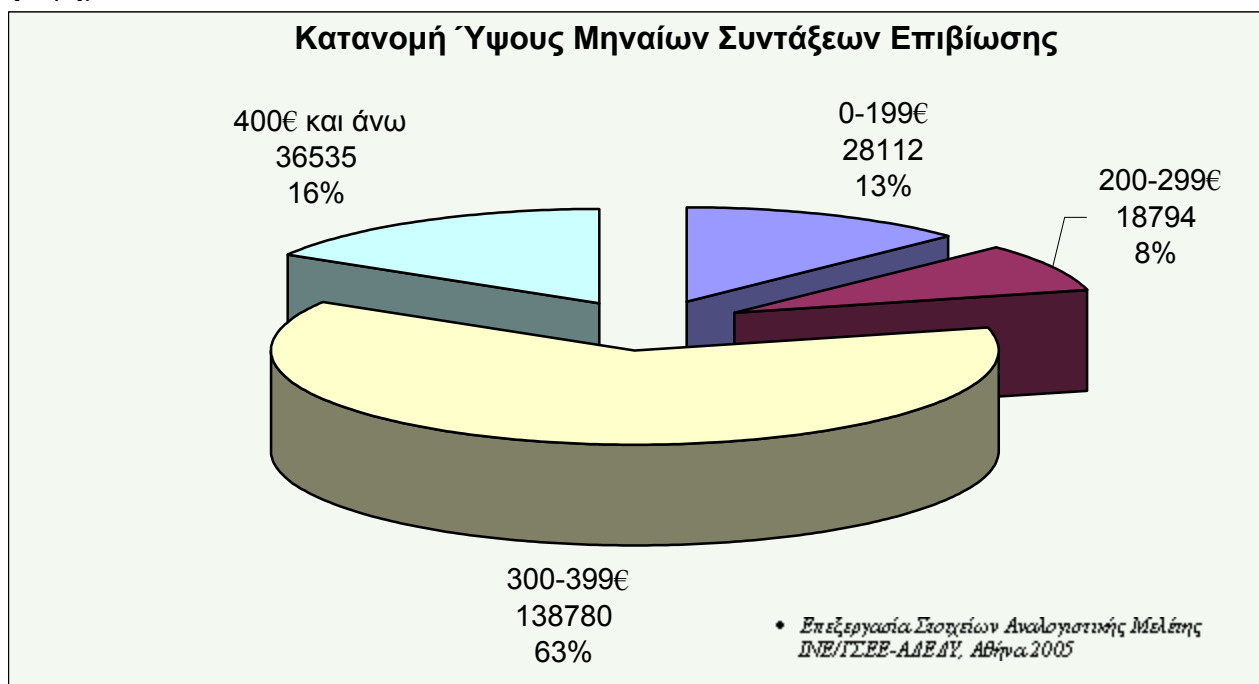

Γράφημα 10

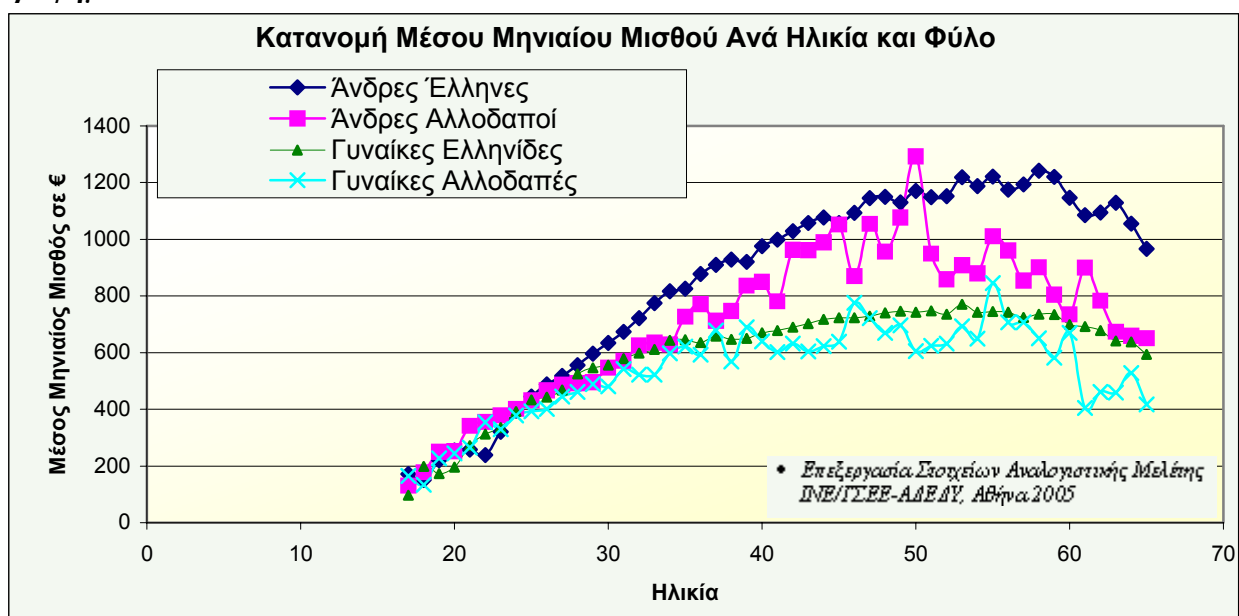

Γράφημα 11

Γράφημα 12

Πίνακας 2

Χώρα Προέλευσης	Αριθμός Ασφαλισμένων		
	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Ελλάδα	1.179.677	854.681	2.034.358
Άλλες χώρες	272.475	143.670	416.145
Σύνολο	1.452.152	998.351	2.450.503

Πίνακας 3

Χώρα Προέλευσης	Μέσος αριθμός ημερών εργασίας ανά μήνα		
	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Ελλάδα	17,62	17,67	17,64
Άλλες χώρες	13,76	14,95	14,17
Σύνολο	16,90	17,28	17,05

Πίνακας 4

Χώρα Προέλευσης	Μέσο ημερομίσθιο		
	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Ελλάδα	54,17	40,67	48,50
Άλλες χώρες	38,63	29,52	35,48
Σύνολο	51,26	39,06	46,29

4. ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ

1. Αναλογιστικές Παραδοχές

- 1.1. Πίνακας Θνησιμότητας** : EVK 2000
- 1.2 Τεχνικό επιτόκιο** : 2,25%, πλέον πληθωρισμού, λαμβάνοντας υπ όψιν ολόκληρη την καμπύλη επιτοκίων καθώς και το χρονοδιάγραμμα καταβολών των παροχών
- 1.3 Πληθωρισμός** : Η μελέτη εκπονείται σε περιβάλλον σταθερών τιμών. Συνεπώς για τους σκοπούς της μελέτης, τα μεγέθη είναι αποπληθωρισμένα
- 1.4 Μακροχρόνιος ρυθμός απόδοσης Επενδύσεων σε σταθερές τιμές (δηλαδή καθαρή από πληθωρισμό)** : 2,25%, πλέον πληθωρισμού, λαμβάνοντας υπ όψιν ολόκληρη την καμπύλη επιτοκίων καθώς και το χρονοδιάγραμμα καταβολών των παροχών
- 1.5 ΑΕΠ κατά το 2005** : 175.945,7 εκατ. €
Βλέπε το αναθεωρημένο πρόγραμμα σταθερότητας και ανάπτυξης 2003 - 2006
- 1.6 Μέσος Ετήσιος Μακροχρόνιος ρυθμός αύξησης ΑΕΠ σε σταθερές τιμές** : Χρησιμοποιήθηκε εναλλακτικά 3% ή 4% ή 5%

- 1.7 Δαπάνες Διοίκησης (ως ποσοστό των καταβαλλόμενων συντάξεων)** : 5,7% επί των καταβαλλομένων παροχών
- 1.8 Εισπραξιμότητα** : 100%
- 1.9 Οφειλές ΙΚΑ σε τρίτους** : Έχουν ληφθεί υπ' όψιν κατά τον υπολογισμό των αποθεματικών του Ταμείου κατά την 31/12/2004
- 1.10 Ασφαλιστικό Σύστημα** : Το ισχύον καθεστώς κύριας σύνταξη του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ κατά τον Απρίλιο του 2005
- 1.11 Ένταξη Ειδικών Ταμείων στο ΙΚΑ ΕΤΑΜ** : Άρθρο 5 του Ν.3029/2002 «ΙΚΑ-ΕΤΑΜ - Εντασσόμενοι κλάδοι»

2. Λοιπές Παραδοχές

Α. Ήδη ενεργοί ασφαλισμένοι

- 2.Α.1 Ηλικία ενεργών ασφαλισμένων** : Η πραγματική ηλικία ανά ασφαλισμένο (Βλέπε Γραφήματα 1 και 2)
- 2.Α.2 Μέση ηλικία συνταξιοδότησης** : Χρησιμοποιήθηκε εναλλακτικά 61 ή 62 ή 63 ή 64 ή 65 ετών

- 2.A.3 Ηλικία θανάτου των ήδη ενεργών** : Χρησιμοποιήθηκε ολόκληρη η πιθανοθεωρητική κατανομή της θνησιμότητας, ανά ηλικία και φύλο, όπως παρατίθενται στους αναλογιστικούς πίνακες EVK 2000
- 2.A.4 Αριθμός των ήδη ασφαλισμένων** : Ελήφθη υπ' όψιν ο πραγματικός πληθυσμός, κατά την 31/12/2004
- 2.A.5 Ετήσια εισφορά των ήδη ενεργών** : Ελήφθησαν υπ' όψιν τα ποσοστά εισφορών, βάσει των διατάξεων του ΙΚΑ καθώς και οι πραγματικοί μισθοί ανά ασφαλισμένο.
- 2.A.6 Ετήσια σύνταξη των ήδη ενεργών** : Οι εκτιμώμενες βάσει πραγματικών δημογραφικών στοιχείων, των καταστατικών διατάξεων του ΙΚΑ, καθώς και των λοιπών παραδοχών της παρούσης. μελέτης
- 2.A.7 Ρυθμός αύξησης μισθολογίου/εισφορών** : Αντίστοιχα με την αύξηση του ΑΕΠ
- 2.A.8 Ρυθμός αύξησης των συντάξεων** : Θα αυξάνουν βάσει της εισοδηματικής πολιτικής
- 2.A.9 Αριθμός ημερομισθίων ανά έτος** : Τα πραγματικά, βάσει των ανά ασφαλισμένο στοιχείων

B. Ήδη Συνταξιούχοι

2.B.1 Αριθμός των ήδη συνταξιούχων	:	Ο πραγματικός αριθμός των ήδη συνταξιούχων
2.B.2 Μέση ηλικία θανάτου των ήδη συνταξιούχων	:	Χρησιμοποιήθηκε ολόκληρη η πιθανοθεωρητική κατανομή της θνησιμότητας, ανά ηλικία και φύλο, όπως παρατίθενται στους αναλογιστικούς πίνακες EVK 2000
2.B.3 Ηλικία των ήδη συνταξιούχων	:	Η πραγματική ηλικία ανά συνταξιούχο
2.B.4 Ετήσια σύνταξη των ήδη συνταξιούχων	:	Η πραγματική βάσει δημογραφικών στοιχείων
2.B.5 Ρυθμός αύξησης των συντάξεων	:	Θα αυξάνουν βάσει της εισοδηματικής πολιτικής

Γ. Νέα Γενιά (Νεοπροσλαμβανόμενοι)

2.Γ.1 Μεθοδολογία εισόδου νέων γενιών	Για κάθε ενεργό ασφαλισμένο που συνταξιοδοτείται 1 νέος λαμβάνει την θέση του.
2.Γ.2 Ποσοστιαία ανάλυση ασφαλισμένων, ανά φύλο, σε μακροχρόνια βάση	α. Άνδρες 45% β. Γυναίκες 55%
2.Γ.3 Μέση ηλικία εισόδου νέων γενιών	α. Άνδρες 29 ετών β. Γυναίκες 27 ετών
2.Γ.4 Χρονικός ορίζοντας εισόδου νέων γενιών ασφαλισμένων	50 έτη
2.Γ.5 Μέσος μισθός κατά την πρόσληψη	750€

5. ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Ι.Α. ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΩΝ ΠΑΡΟΥΣΩΝ ΑΞΙΩΝ ΕΙΣΦΟΡΩΝ:

1. ΤΩΝ ΕΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

$$a_{x:s-x}^{(m)a} = \frac{N_{x:s-x}^{(m)a}}{D_x^a}$$

$$\text{όπου: } D_x^a = l_x^a v^x \quad \text{και} \quad N_{x:s-x}^{(m)a} = N_{x:s-x}^a - \frac{m-1}{2m}(D_x^a - D_s^a)$$

2. ΤΩΝ ΕΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ:

$$a_{y:s-y}^{(m)a} = \frac{N_{y:s-y}^{(m)a}}{D_y^a}$$

$$\text{όπου: } D_y^a = l_y^a v^y \quad \text{και} \quad N_{y:s-y}^{(m)a} = N_{y:s-y}^a - \frac{m-1}{2m}(D_y^a - D_s^a)$$

3. ΤΩΝ ΝΕΟΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

$$\left[(cv)^{0,5} \frac{1 - (cv)^{50}}{1 - (cv)} \right] \times a_{\overline{x:s-x}|}^{(m)a}$$

4. ΤΩΝ ΝΕΟΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

$$\left[(cv)^{0,5} \frac{1 - (cv)^{50}}{1 - (cv)} \right] \times a_{\overline{y:s-y}|}^{(m)a}$$

Ι.Β. ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΩΝ ΠΑΡΟΥΣΩΝ ΑΞΙΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ:

1. ΤΩΝ ΕΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

$$_{s-x}/a_x^a = \frac{D_s^a}{D_x^a} a_s^{(m)} = \frac{D_s^a}{D_x^a} \times \frac{N_s^{(m)}}{D_s}$$

όπου: $D_x^a = l_x^a v^x$ και $N_s^{(m)} = N_s - \frac{m-1}{2m} D_s$

$$a_x^{ai} = \frac{N_x^{ai}}{D_x^a}$$

όπου: $D_x^a = l_x^a v^x$ και $N_x^{ai} = D_x^{ai} + D_{x+1}^{ai} + \dots + D_{s-1}^{ai}$

$$a_x^{aw} = \frac{N_x^{aw}}{D_x^a}$$

όπου: $D_x^a = l_x^a v^x$ και $N_x^{aw} = D_x^{aw} + D_{x+1}^{aw} + \dots + D_{s-1}^{aw} + D_s^a a_s^w$

$$a_x^{ak} = \frac{N_x^{ak}}{D_x^a}$$

όπου: $D_x^a = l_x^a v^x$ και $N_x^{ak} = D_x^{ak} + D_{x+1}^{ak} + \dots + D_{s-1}^{ak} + D_s^a a_s^k$

2. ΤΩΝ ΕΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ:

$$_{s-y} / a_y^a = \frac{D_s^a}{D_y^a} a_s^{(m)} = \frac{D_s^a}{D_y^a} \times \frac{N_s^{(m)}}{D_s}$$

$$\text{όπου: } D_y^a = l_y^a v^y \quad \text{και} \quad N_s^{(m)} = N_s - \frac{m-1}{2m} D_s$$

$$a_y^{ai} = \frac{N_y^{ai}}{D_y^a}$$

$$\text{όπου: } D_y^a = l_y^a v^y \quad \text{και} \quad N_y^{ai} = D_y^{ai} + D_{y+1}^{ai} + \dots + D_{s-1}^{ai}$$

Ι.Γ. ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΩΝ ΠΑΡΟΥΣΩΝ ΑΞΙΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ:

1. ΤΩΝ ΗΔΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΛΟΓΩ ΓΗΡΑΤΟΣ

$$a_x^{(m)} = \frac{N_x^{(m)}}{D_x}$$

όπου: $D_x = l_x v^x$ και $N_x^{(m)} = N_x - \frac{m-1}{2m} D_x$
 $N_x = D_x + D_{x+1} + \dots$

$$a_x^w = \frac{N_x^w}{D_x}$$

όπου: $D_x = l_x v^x$ και $N_x^w = D_x^w + D_{x+1}^w + \dots$

$$a_x^k = \frac{N_x^k}{D_x}$$

όπου: $D_x = l_x v^x$ και $N_x^k = D_x^k + D_{x+1}^k + \dots$

2. ΤΩΝ ΗΔΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΛΟΓΩ ΓΗΡΑΤΟΣ

$$a_y^{(m)} = \frac{N_y^{(m)}}{D_y}$$

όπου: $D_y = l_y v^y$ και $N_y^{(m)} = N_y - \frac{m-1}{2m} D_y$
 $N_y = D_y + D_{y+1} + \dots$

3. ΤΩΝ ΗΔΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

$$a_x^{(m)i} = \frac{N_x^{(m)i}}{D_x^i}$$

όπου: $D_x^i = v^x l_x^i$ και $N_x^{(m)i} = N_x^i - \frac{m-1}{2m} D_x^i$ και
 $N_x^i = D_x^i + D_{x+1}^i + \dots + D_{s-1}^i + N_s$

$$a_x^{iw} = \frac{N_x^{iw}}{D_x^i}$$

όπου: $D_x^i = v^x l_x^i$ και $N_x^{iw} = D_x^{iw} + D_{x+1}^{iw} + \dots + D_{s-1}^{iw} + D_s^i a_s^w$

$$a_x^{ik} = \frac{N_x^{ik}}{D_x^i}$$

όπου: $D_x^i = v^x l_x^i$ και $N_x^{ik} = D_x^{ik} + D_{x+1}^{ik} + \dots + D_{s-1}^{ik} + D_s^i a_s^k$

4. ΤΩΝ ΗΔΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

$$a_y^{(m)i} = \frac{N_y^{(m)i}}{D_y^i}$$

όπου: $D_y^i = v^y l_y^i$ και $N_y^{(m)i} = N_y^i - \frac{m-1}{2m} D_y^i$ και
 $N_y^i = D_y^i + D_{y+1}^i + \dots + D_{s-1}^i + N_s^i$

5. ΤΩΝ ΗΔΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΧΗΡΩΝ (ΓΥΝΑΙΚΩΝ)

$$a_y^{(m)w} = \frac{N_y^{(m)w}}{D_y^w}$$

όπου: $D_y^w = v^y l_y^w$ και $N_y^{(m)w} = N_y^w - \frac{m-1}{2m} D_y^w$ και
 $N_y^w = D_y^w + D_{y+1}^w + \dots$

6. ΤΩΝ ΗΔΗ ΟΡΦΑΝΩΝ (ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΣ ΦΥΛΟΥ)

$$a_{(k)-z}^{(m)} = \frac{1 - v^{(k)-z}}{1 - v}$$

όπου: $v = (1+i)^{-1}$

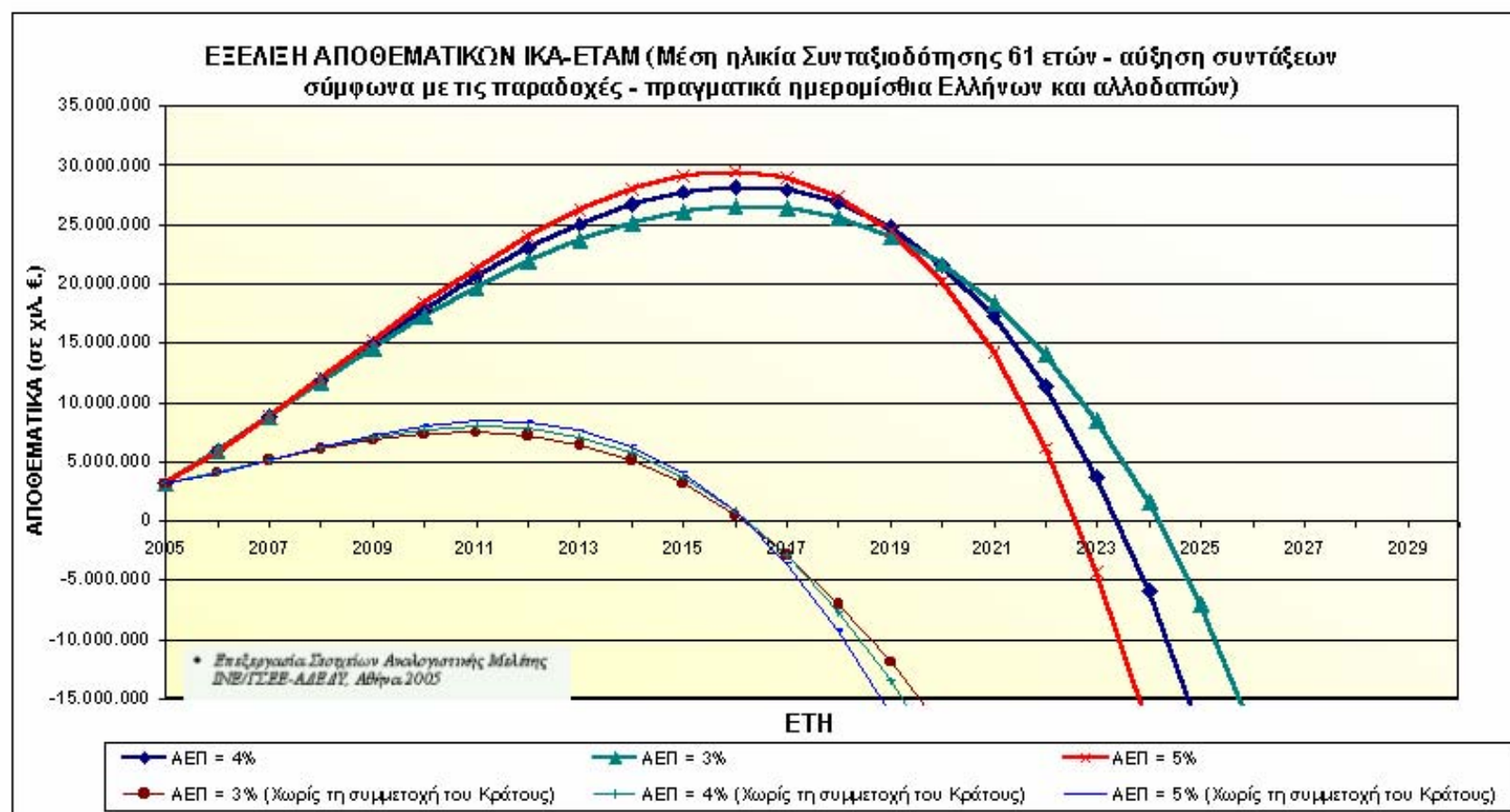
$z =$ η ηλικία του κάθε τέκνου, κατά την στιγμή
εκπόνησης της μελέτης

$(k) =$ η, αναλόγως των σπουδών, μέγιστη ηλικία ασφαλιστικής
κάλυψης του κάθε τέκνου.

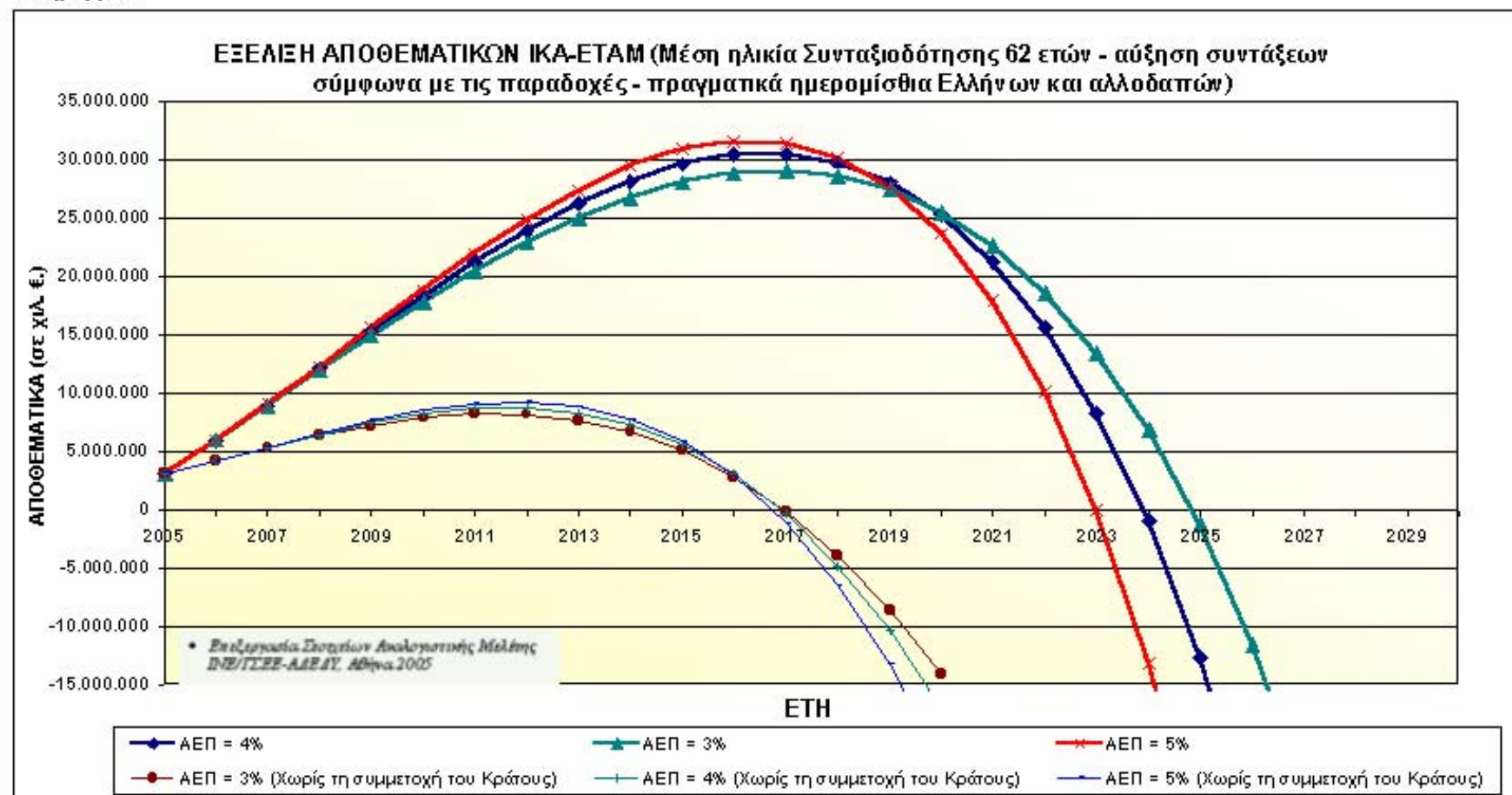
6. ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΒΟΛΕΣ

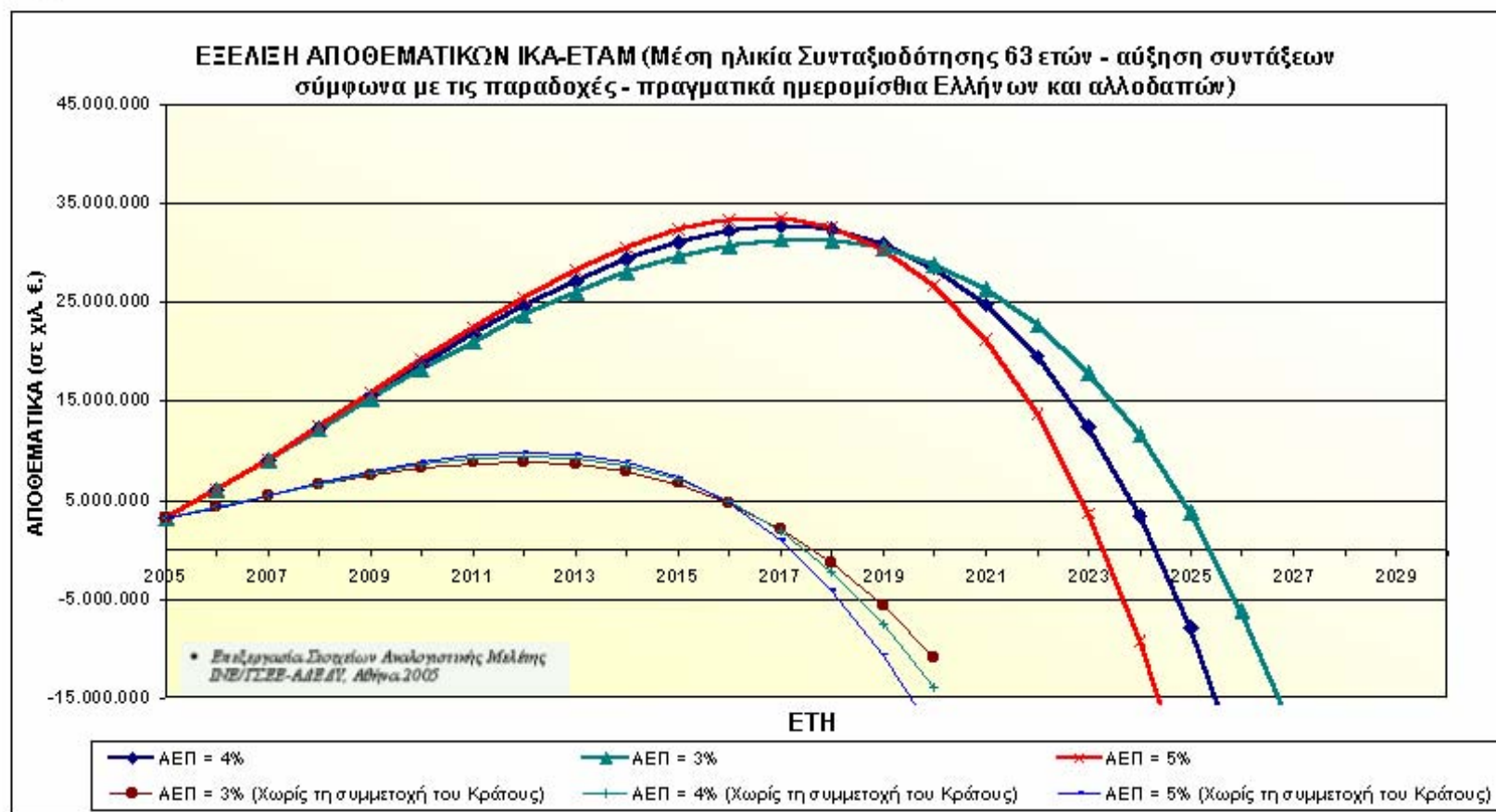
Διάγραμμα 1

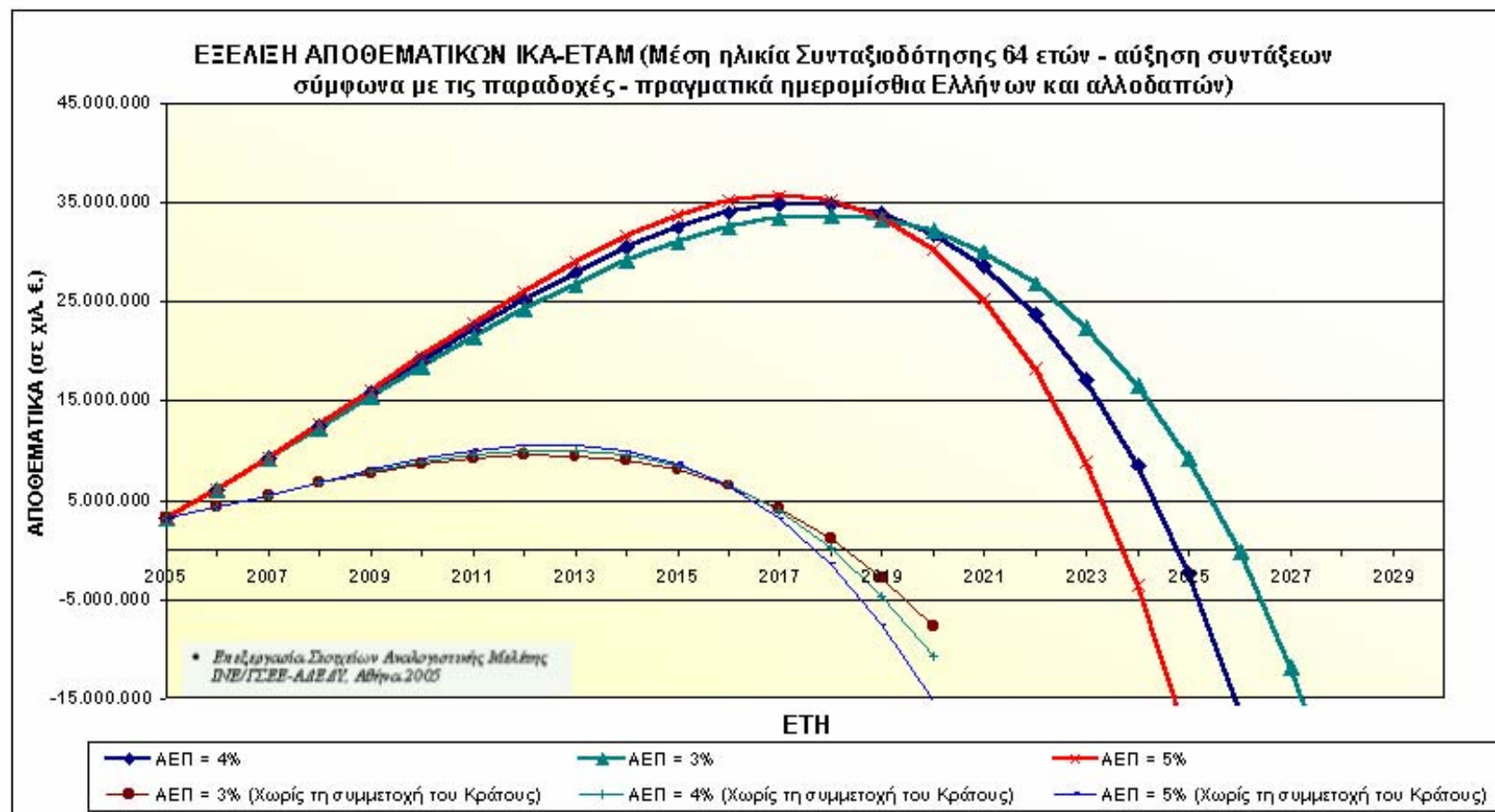
Διάγραμμα 2

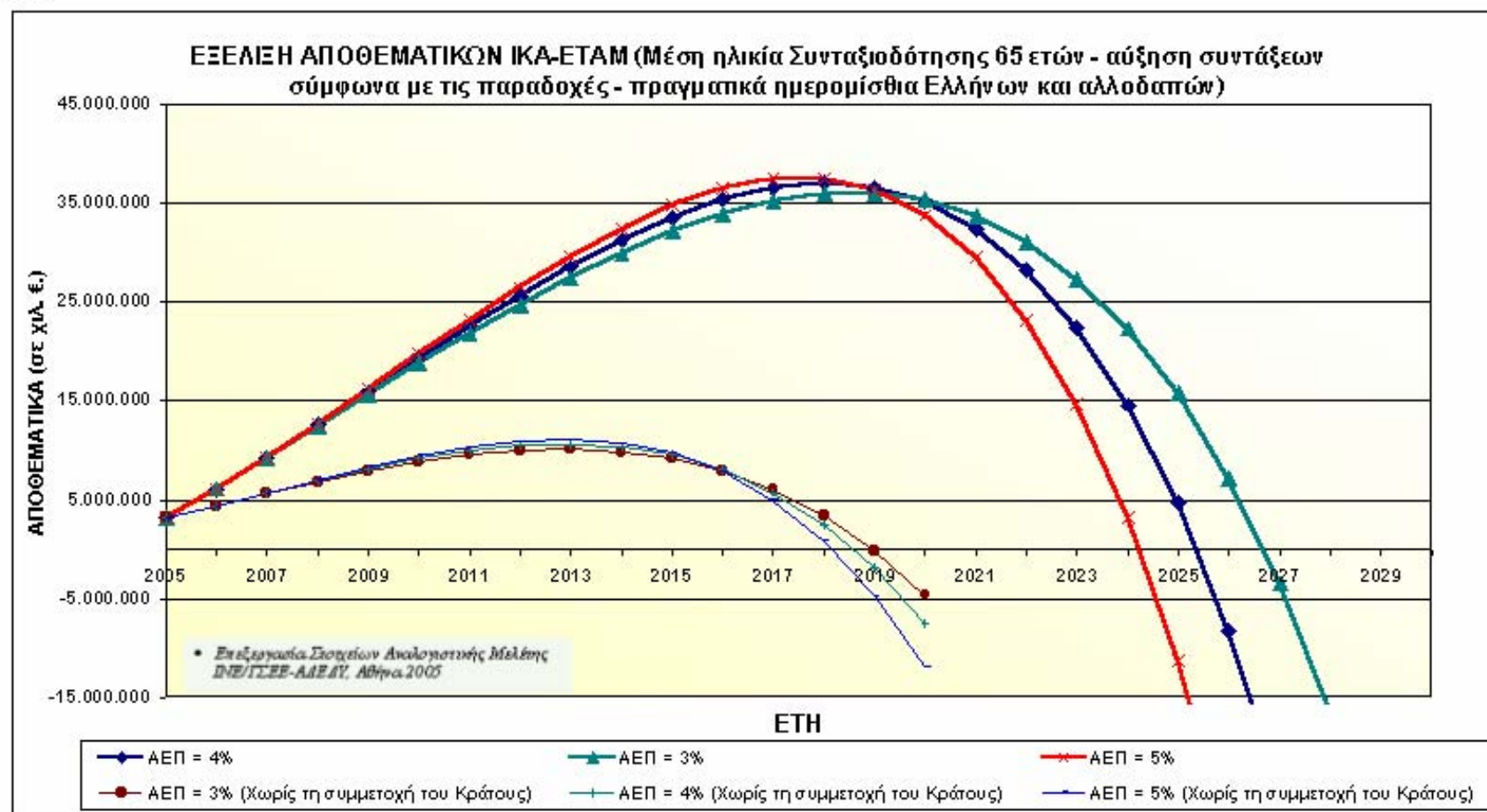
Διάγραμμα 3

Διάγραμμα 4

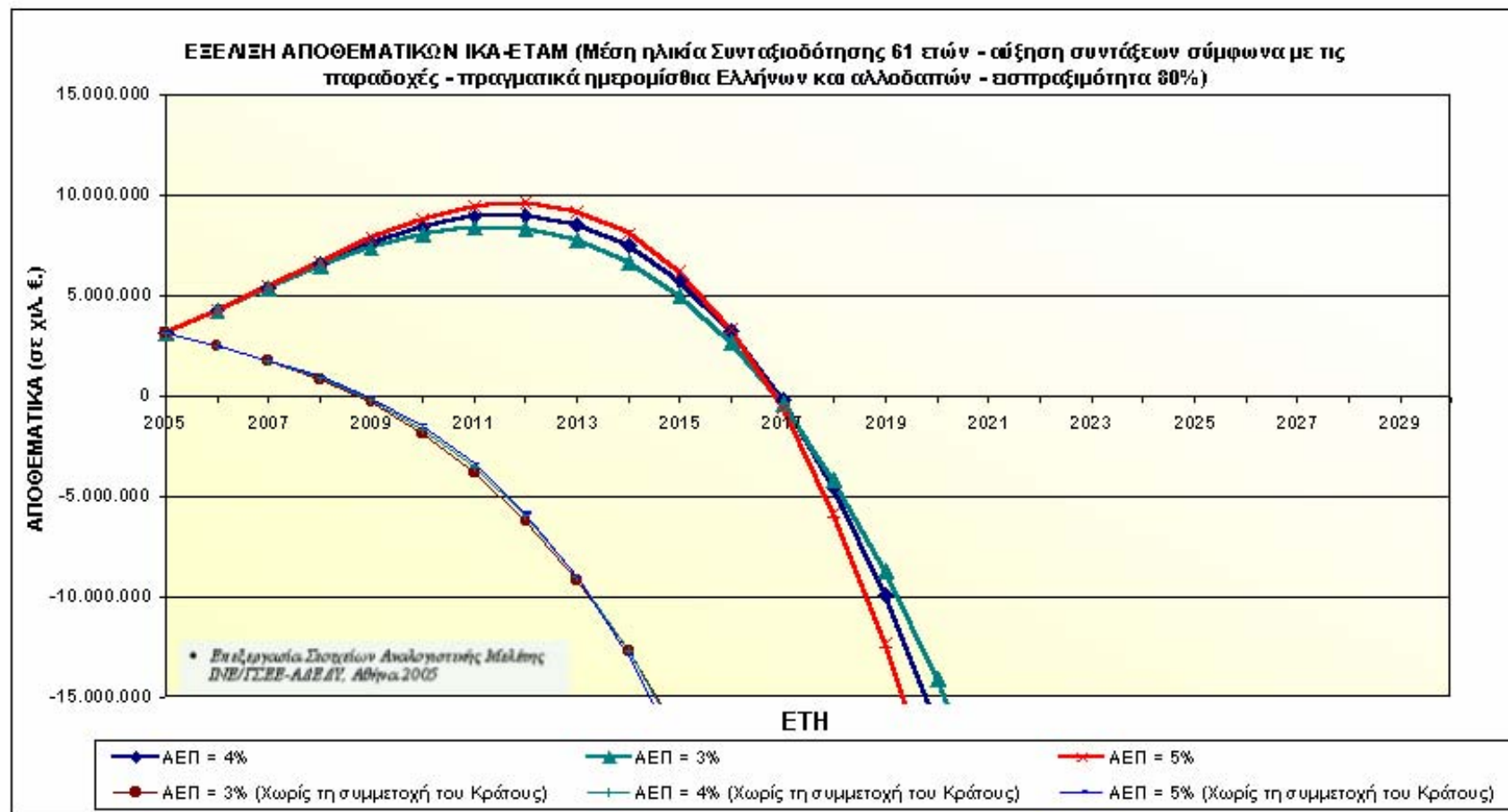

Διάγραμμα 5

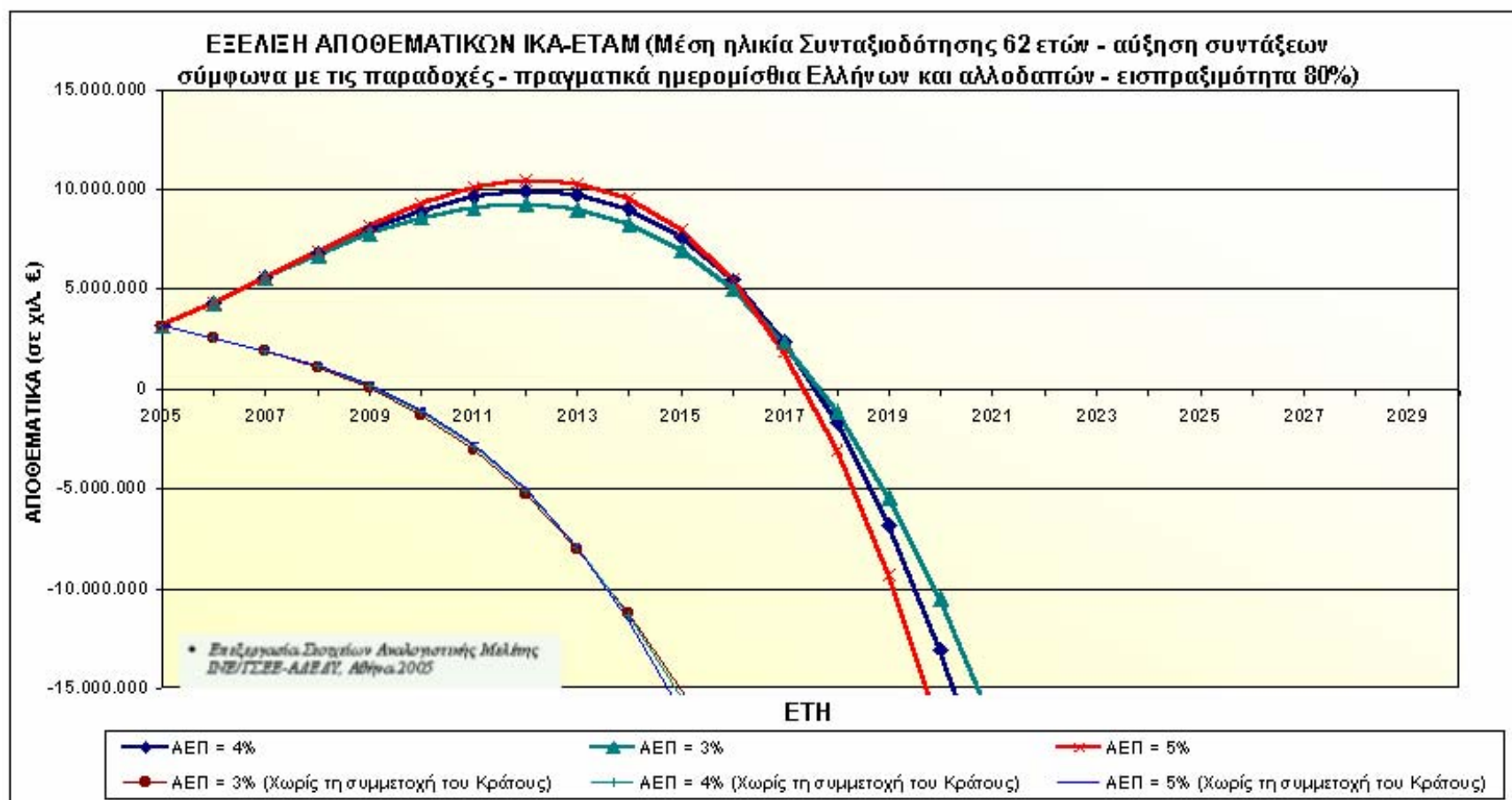

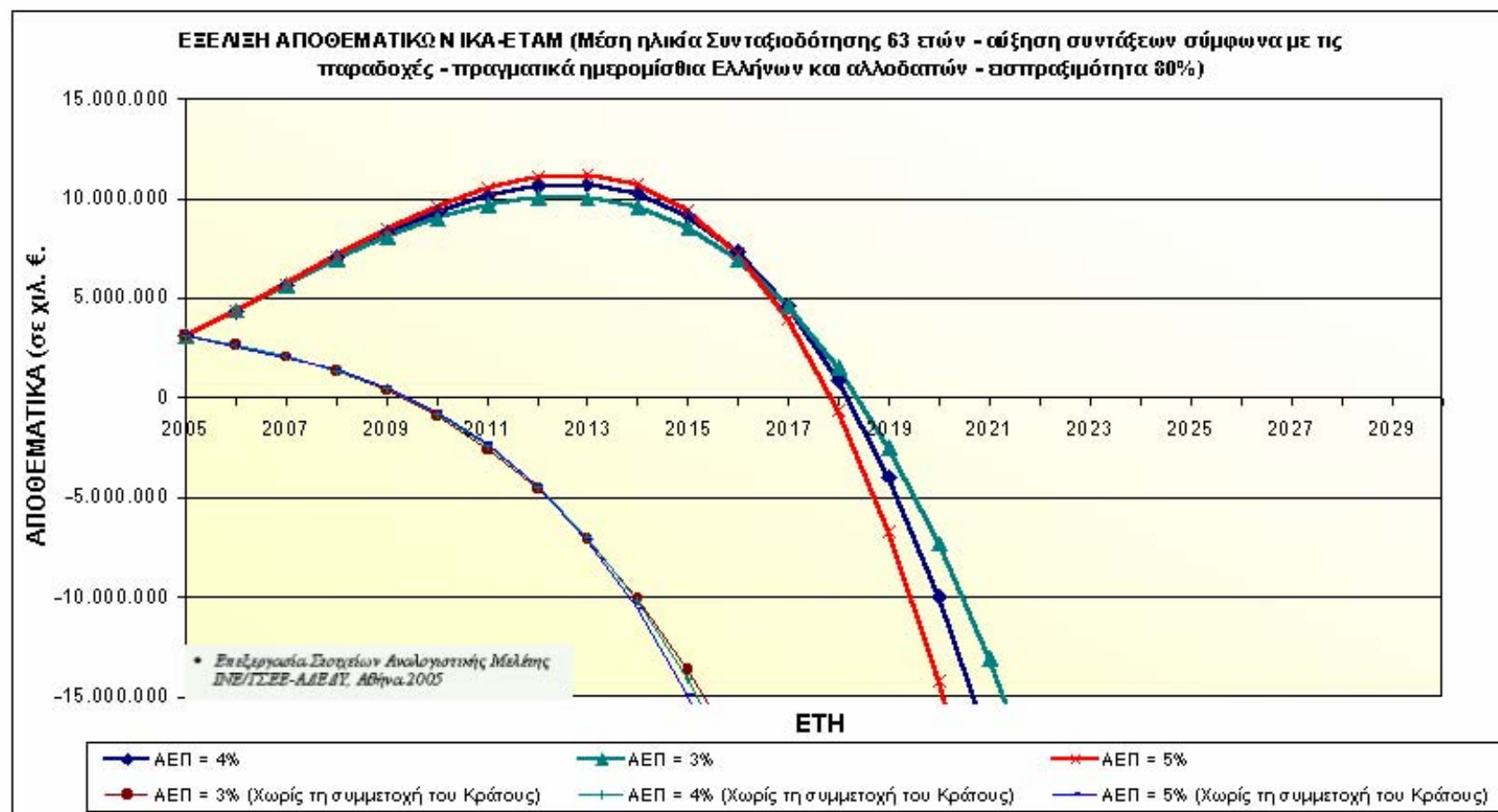
Διάγραμμα 6

Διάγραμμα 7

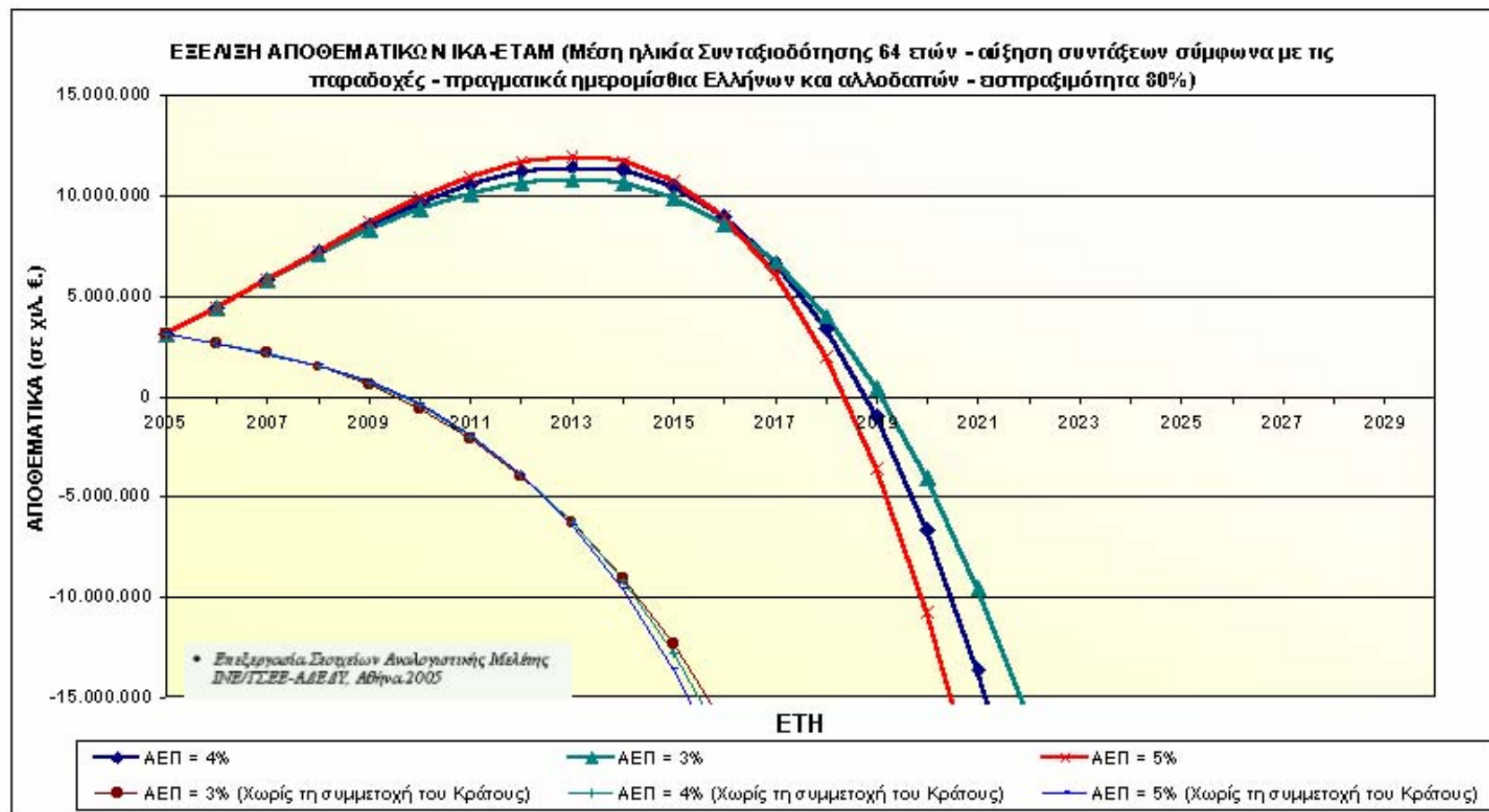

Διάγραμμα 8

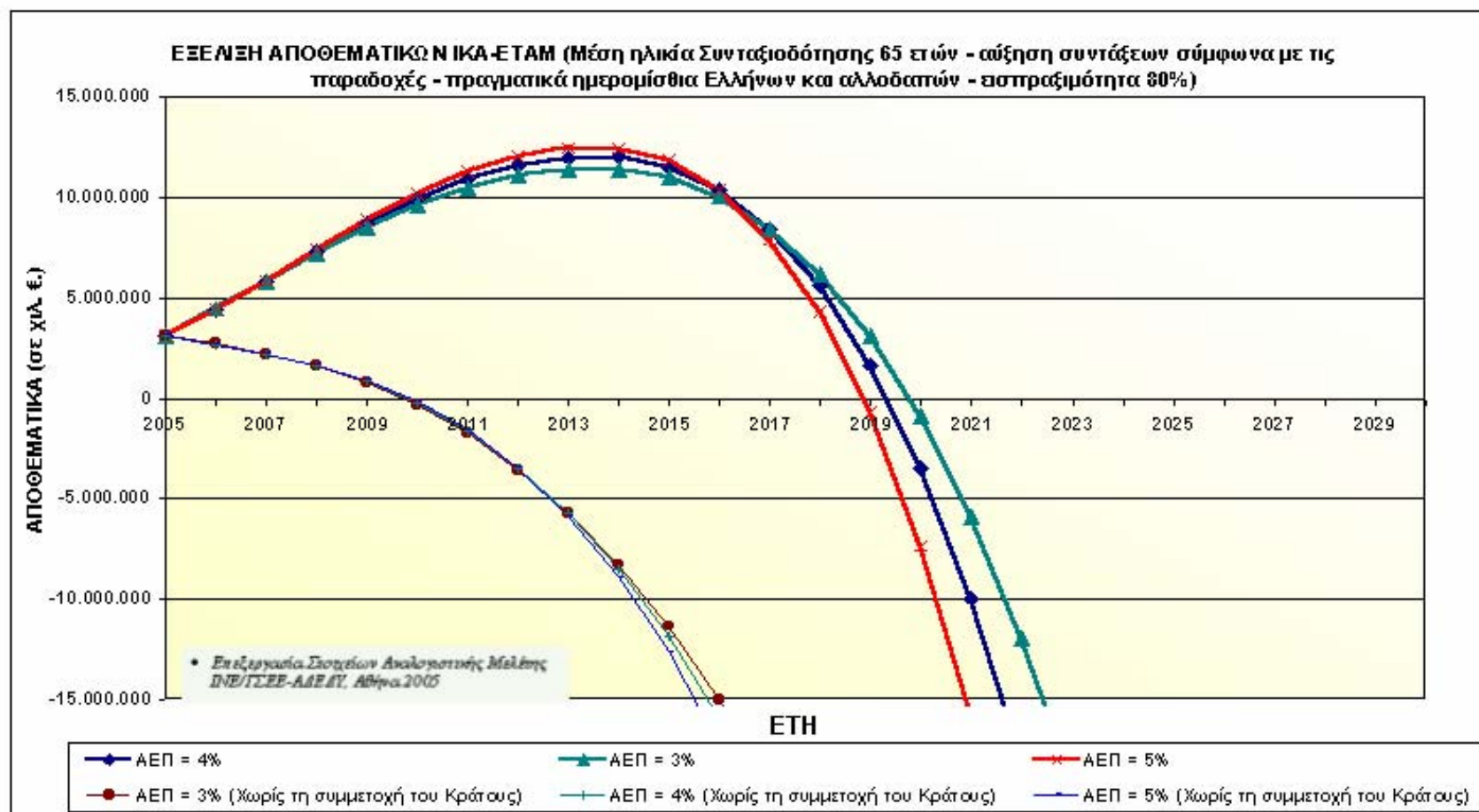

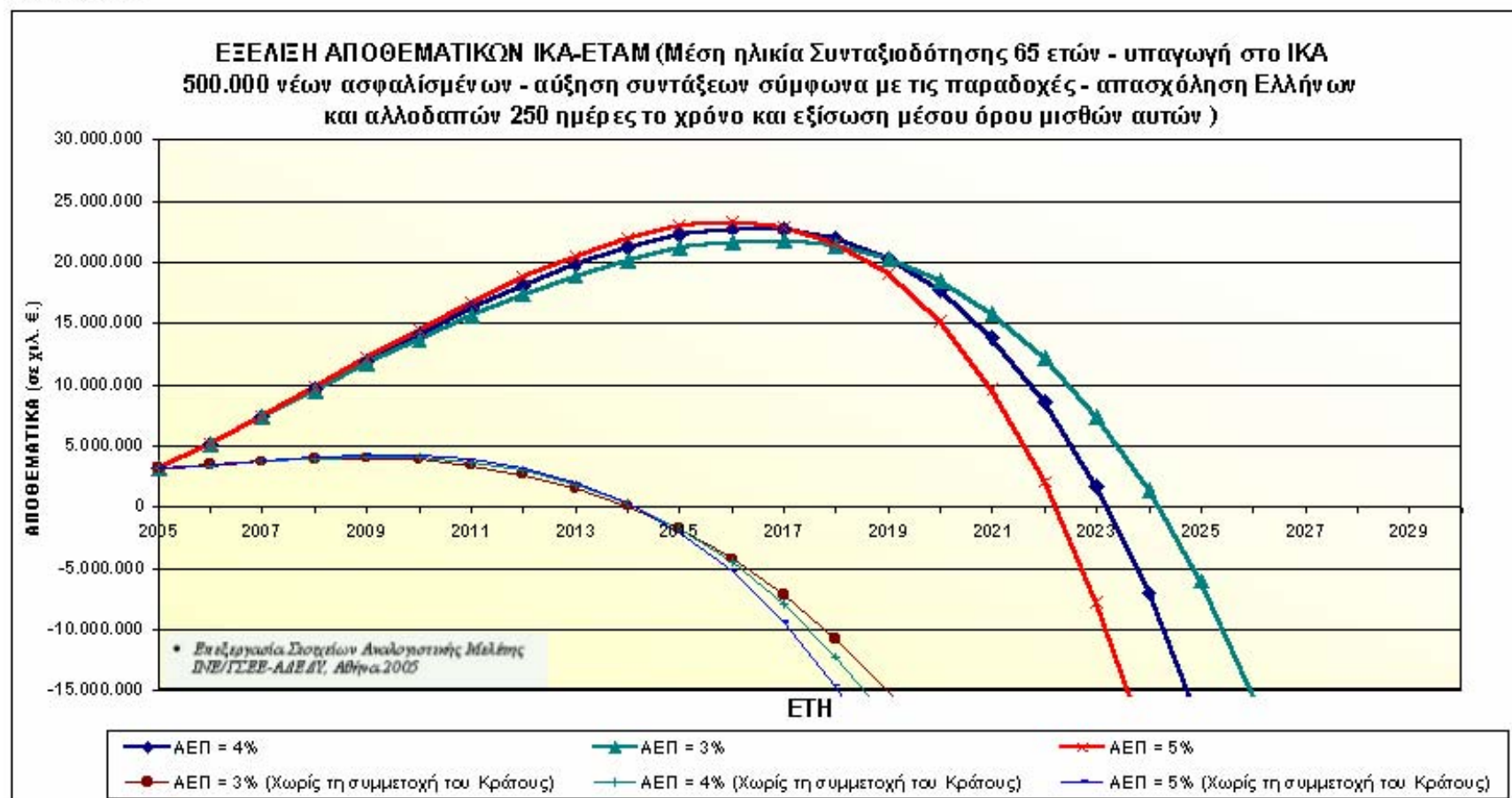
Διάγραμμα 9

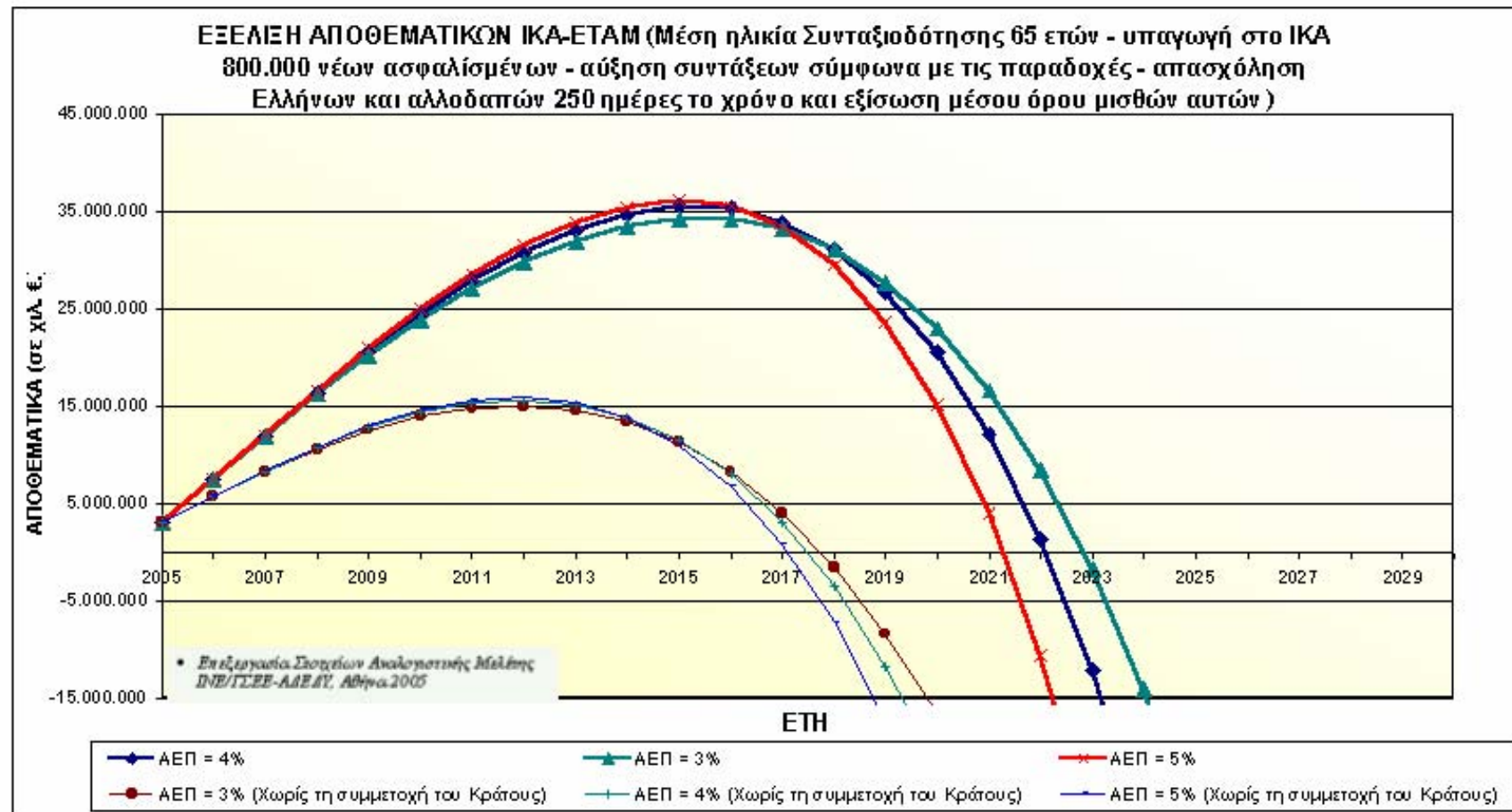
Διάγραμμα 10

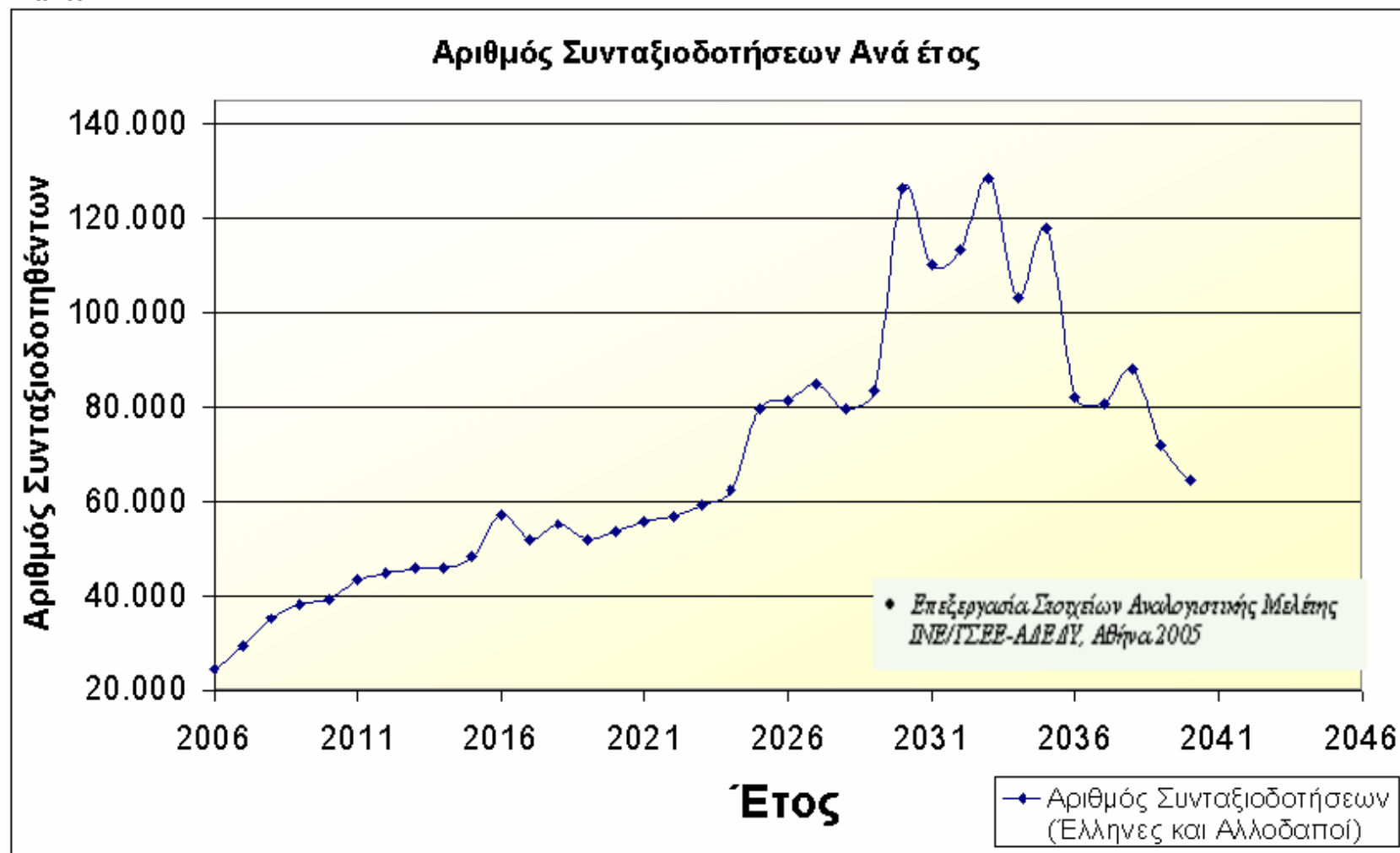
Διάγραμμα 11

Διάγραμμα 12

Διάγραμμα 13

7. ΔΕΣΜΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

I. Η μακροχρόνια βιωσιμότητα του συστήματος

Για τις καταβαλλόμενες συντάξεις, ισχύει, με βάση το διανεμητικό (στην αρχική του σύλληψη αλλά μικό στην εν συνεχεία λειτουργία του) σύστημα ο μαθηματικός τύπος:

$$P_t = Lc_t + Ec_t + Sc_t + Sa_t \text{ όπου:}$$

P = Οι καταβαλλόμενες συντάξεις,

Lc = Οι εισφορές των ασφαλισμένων και συνταξιούχων,

Ec = Οι εισφορές των εργοδοτών,

Sc = Οι εισφορές (συμμετοχή) του κράτους,

Sa = Η απόδοση των αποθεματικών και των επενδύσεων και

t = Ο χρόνος αναφοράς των συντάξεων, των εισφορών και των αποδόσεων.

Επισημαίνεται, ότι, ο πιο πάνω μαθηματικός τύπος αποτελεί την απλή εκδοχή των σχέσεων P , Lc , Ec , Sc και Sa και επιλέγεται για μεθοδολογικούς λόγους. Στην πραγματικότητα, ο μαθηματικός αυτός τύπος μπορεί να λάβει και τη μορφή ανισότητας, οπότε το μέγεθος P_t ενδέχεται να υπολείπεται ή να υπερέχει του αθροίσματος των 4 μερών του δεύτερου σκέλους του ανωτέρω μαθηματικού τύπου.

Σε μια περίπτωση ανισότητας μπορεί να προκύψει:

$$P_t < (Lc_t + Ec_t + Sc_t + Sa_t)$$

ή

$$P_t > (Lc_t + Ec_t + Sc_t + Sa_t)$$

Με βάση το μαθηματικό αυτόν τύπο, είναι σαφές, ότι, το απαιτούμενο κονδύλι, προς εξόφληση των συντάξεων, για το χρόνο t_1 , με βάση, πάντοτε, το διανεμητικό σύστημα, συγκροτείται από το άθροισμα 4 επί μέρους ποσών και ειδικότερα από το άθροισμα:

- των ασφαλιστικών εισφορών των εν ενεργεία και πιθανώς (περίπτωση ΛΑΦΚΑ) των συνταξιούχων του ίδιου χρόνου t_1 ,
- των ασφαλιστικών εισφορών των εργοδοτών του ίδιου, επίσης, χρόνου t_1 ,
- της συμμετοχής του κράτους, στα πλαίσια του συστήματος της τριμερούς χρηματοδότησης, για τον ίδιο, ομοίως, χρόνο t_1 και
- της απόδοσης των αποθεματικών, των επενδύσεων και της εν γένει περιουσίας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, κατά τον ίδιο, επίσης, χρόνο t_1 .

Συνεπώς, η πιθανή μείωση οποιουδήποτε από τα 4 αυτά επί μέρους μεγέθη του δεύτερου σκέλους της εξίσωσης, πρέπει να αναπληρωθεί από απολύτως ανάλογη συνολική αύξηση ενός η περισσότερων από τα λοιπά 3 μεγέθη του ίδιου σκέλους. Σε διαφορετική περίπτωση (μετατροπή της εξίσωσης σε ανισότητα με υπολειπόμενο το μέγεθος P_1 έναντι του αθροίσματος των λοιπών 4 μερών), θα καταστεί αδύνατη η καταβολή, από τον ασφαλιστικό Οργανισμό, ανάλογου τμήματος των οφειλομένων συντάξεων.

Στην περίπτωση του ΙΚΑ – ΕΤΑΜ αλλά και γενικότερα του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης της χώρας μας, είναι **σαφώς προβληματική** η συνεισφορά του 4^{ου} μέρους του δεύτερου σκέλους της εξίσωσης δηλαδή των αποδόσεων των αποθεματικών και των επενδύσεων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Έχει εξηγηθεί, επαρκώς, σε προγενέστερες αναλύσεις της ΓΣΕΕ, ο τρόπος και η διαδικασία κατασπατάλησης, με ευθύνη της ελληνικής Πολιτείας, των αποθεματικών του συστήματος και έχει αναδειχθεί, μέσα από τις αναλύσεις αυτές, η σημερινή αδυναμία του να συμβάλει στις τρέχουσες ανάγκες χρηματοδότησης των οφειλομένων ασφαλιστικών παροχών.

Την έλλειψη, συνεπώς, δυνατοτήτων του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στο σύνολό του και ειδικότερα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, οφείλουν να καλύψουν τα λοιπά 3 μέρη του δεύτερου σκέλους της εξίσωσης δηλαδή οι ασφαλιστικές εισφορές ασφαλισμένων και εργοδοτών και η συμμετοχή του κράτους.

Οι συνέπειες της αφαίμαξης του συστήματος από τα αποθεματικά του που πραγματοποιήθηκε σε περασμένες περιόδους, με πρωτεργάτη το ίδιο το ελληνικό κράτος, εξακολουθεί να ταλανίζει το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης της χώρας και να μη του επιτρέπει να βρεί το σωστό

βηματισμό του. Το Σύστημα εμφανίζει εγγενή πλέον παθογένεια, ώστε να παρίσταται άμεση ανάγκη εξ υπαρχής ανακαθορισμού των αναγκών και των προτεραιοτήτων του.

Την εικόνα της αναμενόμενης εξέλιξης της οικονομικής βιωσιμότητας, ειδικότερα, του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ αποδίδουν τα ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, από την ανάγνωση των οποίων προκύπτουν τα εξής:

Με προϋπόθεση την επακριβή εφαρμογή και τήρηση των ρυθμίσεων του Ν. 3029/2002 και κυρίως των αναφερομένων στην ετήσια χρηματοδότηση (1% του ΑΕΠ) του Ιδρύματος, με δεδομένη εισπραξιμότητα 100% των ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων και εργοδοτών και με βάση το σύνολο των παραδοχών που παρατίθενται στην αντίστοιχη ενότητα της παρούσας, η βιωσιμότητα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ προσεγγίζει (σύμφωνα με το ευνοϊκότερο σενάριο) μέχρι το έτος 2026.

Αναλυτικότερα, κατά τη διενέργεια των αναλογιστικών αυτών προσεγγίσεων, έχουν συνδυασθεί ποικίλα σενάρια:

- εναλλακτικών **ετήσιων ρυθμών ανάπτυξης** (αυξήσεων του ΑΕΠ) 3% η 4% η 5%,
- εναλλακτικών **τρόπων χρηματοδότησης** (με η χωρίς τη συμμετοχή του Κράτους),
- εναλλακτικών **ηλικιών συνταξιοδότησης** 61, 62, 63, 64 ή 65 έτη ηλικίας.

Πέραν, όμως, των σεναρίων αυτών, έχουν πραγματοποιηθεί αναλογιστικές προσεγγίσεις με βάση υποθετικά σενάρια:

- υπαγωγής στο σύστημα 500.000 ή 800.000 νέων ασφαλισμένων, λόγω μείωσης της ανεργίας, αύξησης της απασχόλησης και ελαχιστοποίησης της ανασφάλιστης («μαύρης») και
- εξομοίωσης του αριθμού των ημερών ασφάλισης, κατ' έτος, των αλλοδαπών (μεταναστών) με τον αντίστοιχο αριθμό των Ελλήνων ασφαλισμένων.

Με τα υποθετικά αυτά σενάρια επιδιώκεται η μέτρηση, βάσει των δεδομένων παραμέτρων λειτουργίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, των επιπτώσεων και ειδικότερα των νέων εισροών στο σύστημα από τη μείωση της

ανεργίας ή την αύξηση της απασχόλησης ή τον περιορισμό της ανασφάλιστης εργασίας.

Θα πρέπει να παρατηρηθεί, ότι, τα πορίσματα των υποθετικών και διερευνητικών αυτών προσεγγίσεων είναι όχι, απλώς, εντυπωσιακά αλλά καταλυτικά, αφού ανατρέπουν γενικώς αποδεκτές απόψεις και παγιωμένες θέσεις με υποτιθέμενο αδιαφιλονίκητο κύρος. Οι απόψεις αυτές, σ' όση τουλάχιστον έκταση αναφέρονται στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, αποδεικνύονται ευχερώς ανατρέψιμοι μύθοι και συνεπώς, η συνεκτίμηση της σημασίας τους για τις πιθανώς σχεδιαζόμενες αλλαγές οφείλει να οδηγήσει σε δεύτερες σκέψεις.

Θα μπορούσαμε π.χ. να αναφερθούμε στις γενικώς θεωρούμενες (και από τη θεωρία) αποδεκτές αρχές, ότι, η μείωση της ανεργίας, η αύξηση της απασχόλησης και ο περιορισμός της ανασφάλιστης εργασίας ενισχύουν την οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, αφού βελτιώνουν τις εξ ασφαλιστικών εισφορών εισροές του και παραλλήλως βελτιώνουν τη σχέση εργαζομένων προς συνταξιούχους.

Οι γενικές αυτές αρχές ισχύουν, απολύτως, σε οποιοδήποτε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, υπό την προϋπόθεση, ότι, το σύστημα αυτό έχει δομηθεί σωστά, οι παράμετροι των εισροών και των εκροών του έχουν συνεκτιμηθεί και συσχετισθεί εξ αρχής ορθολογικά, η εφαρμογή του παρακολουθείται και γίνεται εντός των ορίων που έχουν προβλεφθεί, κατά τη σύσταση και τη δόμηση του συστήματος και ότι, σε κάθε περίπτωση παρεκκλίσεων από τις λειτουργικές προδιαγραφές του συστήματος, γίνονται, εγκαίρως, οι αναγκαίες διορθωτικές κινήσεις αποκατάστασης των δομικών χαρακτηριστικών και παραμέτρων του συστήματος.

Οι προϋποθέσεις αυτές, όμως, δεν ισχύουν για το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης της χώρας μας και ειδικότερα για το σύστημα κοινωνικής προστασίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Για το λόγο αυτόν, ακριβώς, ***οι αναλογιστικές μας προσεγγίσεις για το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ δεν επαληθεύουν τις γενικώς αποδεκτές αρχές, ότι, η μείωση της ανεργίας, η αύξηση της απασχόλησης και ο περιορισμός της ανασφάλιστης μαύρης εργασίας βελτιώνουν τα οικονομικά του συστήματος και επεκτείνουν το χρόνο βιωσιμότητάς του.***

Αντιθέτως, οι αντίστοιχες προβολές (projections) ***αποδεικνύουν το «βαθμό παραλογισμού»*** που χαρακτηρίζει το σύστημα κοινωνικής συνταξιοδοτικής προστασίας (κύριας σύνταξης) του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ: όσο βελτιώνεται το ποσοστό απασχόλησης, ελαττώνεται η ανεργία,

περιορίζεται η ανασφάλιστη εργασία, τόσο περισσότερο συρρικνώνονται τα οικονομικά του συστήματος, διευρύνονται τα μακροχρόνια αναλογιστικά του ελλείμματα και συντομεύεται ο χρόνος βιωσιμότητάς του.

Στα απίστευτα αυτά ευρήματα, περαιτέρω αναλογιστικές προσεγγίσεις προσθέτουν **τα ακόμη περισσότερο εντυπωσιακά και παράλογα**: όσο αυξάνει η παραγωγικότητα της εργασίας, όσο βελτιώνονται οι μισθοί και οι γενικότερες αμοιβές τόσο διευρύνεται το αναλογιστικό έλλειμμα του συστήματος.

Ασφαλώς, σε βραχυχρόνια ετήσια βάση, η μείωση της ανεργίας, η αύξηση της απασχόλησης, ο περιορισμός της ανασφάλιστης εργασίας, η βελτίωση των μισθών και των αμοιβών οδηγούν σε βελτιώσεις των ετήσιων εισροών του συστήματος. Το πρόβλημα δημιουργείται κατά τη συνεκτίμηση και συσχέτιση των εισροών αυτών με τις αντίστοιχες μακροχρόνιες υποχρεώσεις του συστήματος, επειδή, ακριβώς, οι μακροχρόνιες υποχρεώσεις αυτές αδυνατούν να βρουν συμπληρωματική στήριξη σε επαρκείς πρόσθετες εισροές προερχόμενες από το 4ο μέρος του 2ου σκέλους της ασφαλιστικής εξίσωσης.

Καθίσταται, συνεπώς, σαφές, ότι, το σύστημα πάσχει από εγγενή, πλέον, έντονη παθογένεια που δημιουργήθηκε, βασικώς, από την κατασπατάληση των αποθεματικών του, με υπαιτιότητα του ίδιου του κράτους. Πρέπει να καταστεί αντιληπτό, ότι, όταν ένα σύστημα κοινωνικής συνταξιοδοτικής προστασίας πρωτοδημιουργείται, οπότε και δεν έχει αποθεματικά αλλά ούτε συνταξιούχους το 4^ο μέρος του δεύτερου σκέλους της εξίσωσης ισούται με το μηδέν. Όσο εξελίσσεται, όμως, η λειτουργία του συστήματος και αρχίζουν οι συνταξιοδοτήσεις, η δημιουργία και επενδυτική αξιοποίηση των αποθεματικών καθίσταται απαραίτητη και συνιστά ουσιαστικό παράγοντα διασφάλισης της μακροοικονομικής σταθερότητας και βιωσιμότητας του συστήματος.

Επισημαίνεται, άλλωστε, ότι, ειδικά στα συστήματα διανεμητικού χαρακτήρα που, πάντως, όσο περισσότερο ωριμάζουν τόσο περισσότερο μετατρέπονται σε συστήματα μικτού τύπου, η εξόφληση των τρεχουσών συντάξεων γίνεται με τις εισροές από τις τρέχουσες εισφορές των εν ενεργεία και όχι βάσει των αποδόσεων της επενδυτικής αξιοποίησης των εισφορών που ήδη έχουν καταβάλλει, διαρκούσης της εργασιακής τους ζωής, οι σημερινοί συνταξιούχοι. Όσο μεγεθύνεται, όμως, ο αριθμός των συνταξιούχων που σημαίνει ότι επιδεινώνεται η σχέση ασφαλισμένοι / συνταξιούχοι, τόσο περισσότερο αναγκαία καθίσταται η συμβολή και

των αποδόσεων των αποθεματικών του συστήματος για την εξόφληση των τρεχουσών συντάξεων.

Μεταφερόμενα τα πιο πάνω, στη λειτουργία του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, μεταφράζονται σε, ήδη υφιστάμενη, υποχρέωση του Ιδρύματος για καταβολές συντάξεων σε 869.137 συνταξιούχους, χωρίς, όμως, για τις καταβολές αυτές, να έχει δημιουργηθεί ένα συγκεκριμένο επίπεδο ετήσιων εισροών από την μέχρι σήμερα αξιοποίηση των εκάστοτε αποθεματικών του Ιδρύματος, αφού η ελληνική Πολιτεία είχε μεριμνήσει, ήδη από τη δεκαετία του 1950, να αφαιρεί, κατ' έτος, αυτήν τη δυνατότητα του Ιδρύματος και να διοχετεύει τα αποθεματικά του προς κατευθύνσεις διαφορετικές από εκείνες για τις οποίες τα αποθεματικά αυτά είχαν δημιουργηθεί. Συνεπώς, ενώ, σήμερα, το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ οφείλει (κύριες) συντάξεις σε 869.137 δικαιούχους, το 4^ο μέρος του δεύτερου σκέλους του μαθηματικού τύπου είναι ελάχιστο σε σχέση με το απαιτούμενο. Αυτό αποτελεί σοβαρότατη αδυναμία η οποία προκλήθηκε από διαχειριστική στρέβλωση στην «αξιοποίηση» των αποθεματικών και μεταβλήθηκε σε δομική παθογένεια του συστήματος συνταξιοδότησης του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ.

Συμπέρασμα: οποιαδήποτε προσπάθεια οριστικής διευθέτησης της υφιστάμενης αδυναμίας του συστήματος προϋποθέτει την άρση της αδυναμίας του 4^{ου} μέρους του 2^{ου} σκέλους του προαναφερομένου μαθηματικού τύπου.

Η αναίρεση αυτή μπορεί να γίνει με επενέργεια:

- είτε στο πρώτο σκέλος του μαθηματικού τύπου που σημαίνει μείωση των καταβαλλόμενων συντάξεων,
- είτε στο 1^ο μέρος του 2^{ου} σκέλους του μαθηματικού τύπου που σημαίνει αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών που καταβάλλουν οι ασφαλισμένοι,
- είτε στο 2^ο μέρος του 2^{ου} σκέλους του μαθηματικού τύπου που σημαίνει αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών που καταβάλλουν οι εργοδότες,
- είτε στο 3^ο μέρος του 2^{ου} σκέλους του μαθηματικού τύπου που σημαίνει αύξηση της συμμετοχής του κράτους,
- είτε συνδυαστική ταυτόχρονη και παράλληλη επενέργεια σε περισσότερα του ενός των πιο πάνω σημείων.

Αποκτά, συνεπώς, εξαιρετικό ενδιαφέρον η προσπάθεια διερεύνησης του βαθμού μέχρι του οποίου είναι εφικτή η προσπάθεια αναίρεσης του μηδενισμού του 4^{ου} μέρους του 2^{ου} σκέλους του μαθηματικού τύπου, βάσει επιλογής των μορφών επενέργειας στα πιο πάνω σημεία.

Πρέπει, βέβαια, να σημειωθεί, ότι, ο Ν. 3029/2002 προβλέπει και τη δυνατότητα άρσης της αδυναμίας, αφού το 1% του ΑΕΠ της κρατικής χρηματοδότησης δεν αποτελεί την οροφή της συμμετοχής του κράτους: ζητούμενο παραμένει η διασφάλιση της πλεονασματικής λειτουργίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και συνεπώς «αν εξελιχθούν δυσμενώς οι προβλέψεις του συνόλου των οικονομικών μεγεθών, που επηρεάζουν το αναλογιστικό έλλειμμα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, το κράτος εξασφαλίζει τους απαιτούμενους επιπλέον χρηματοδοτικούς πόρους, για την πλεονασματική λειτουργία του ασφαλιστικού συστήματος» (άρθρο 4 παρ.4 Ν. 3029/2002). Βέβαια, η διάταξη αυτή του Ν. 3029/2002 αναφέρεται στην πλεονασματική λειτουργία του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ μέχρι το 2032. Δηλαδή η προβλεπόμενη με τη διάταξη αυτή υποκατάσταση των ελλειπόντων πόρων του 4^{ου} μέρους του δεύτερου σκέλους του μαθηματικού τύπου γίνεται με την ανάλογη προσαύξηση του 3^{ου} μέρους (κρατική χρηματοδότηση) του ίδιου σκέλους του μαθηματικού τύπου.

II. Οι επιπτώσεις της μειωμένου βαθμού εισπραξιμότητας των εισφορών στη μακροχρόνια βιωσιμότητα του συστήματος

Στο σύνολο των αναλογιστικών μελετών, διεθνώς, οι υπολογισμοί και προσεγγίσεις στηρίζονται στην παραδοχή, ότι, οι προβλεπόμενες εκάστοτε ασφαλιστικές εισφορές θα εισπραχθούν σε ποσοστό 100%. Την ίδια παραδοχή έχουμε δεχθεί και στην παρούσα μελέτη (όπως, άλλωστε, είχαμε δεχθεί και στη μελέτη μας του 2001).

Με δεδομένο, όμως, το υψηλό ποσοστό εισφοροδιαφυγής στο σύστημα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, κρίνουμε σκόπιμο, να επιδιώξουμε μια ποσοτική (οικονομική και χρονική) αποτίμηση των επιπτώσεων της μειωμένης εισπραξιμότητας των ασφαλιστικών εισφορών. Με την ποσοτική αυτή αποτίμηση μετρούμε, κυρίως, την επακόλουθη της μειωμένης εισπραξιμότητας, μείωση του χρόνου βιωσιμότητας του συστήματος.

Όπως προκύπτει από τα ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΙΚΑ-ΕΤΑΜ η μείωση της εισπραξιμότητας κατά 20% έχει διπλή επίπτωση:

Πρώτον, «κατεβάζει» το ανώτατο όριο στο οποίο μπορεί να φθάσει η περιουσία του Ιδρύματος και

Δεύτερον, μειώνει ουσιαστικά το χρόνο οικονομικής βιωσιμότητας του συστήματος.

Οι επιπτώσεις αυτές, αναλόγως του σεναρίου της μέσης ηλικίας συνταξιοδότησης, αναλύονται ως εξής:

Με ηλικία συνταξιοδότησης το 61^ο έτος (σενάριο με μέση ετήσια ανάπτυξη 3%), το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2024 (αρχές 2025), υπό την προϋπόθεση, ότι, η εισπραξιμότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Εάν, αντιθέτως, η εισπραξιμότητα μειωθεί στο 80%, το σύστημα δεν μπορεί να επιβιώσει πέραν του έτους 2017 (αρχές 2018) δηλαδή η κατά 20% μειωμένη εισπραξιμότητα επιφέρει σύντμηση του χρόνου οικονομικής βιωσιμότητας του συστήματος κατά 7 ολόκληρα έτη (μείωση του συνολικού χρόνου οικονομικής βιωσιμότητας κατά 35% περίπου).

Η ίδια ουσιαστική επίπτωση παρατηρείται και στα σενάρια των λοιπών ηλικιών συνταξιοδότησης:

Στην ηλικία συνταξιοδότησης 62^ο έτος, η σύντμηση του χρόνου βιωσιμότητας είναι 7 ½ περίπου έτη.

Στην ηλικία συνταξιοδότησης 63^ο έτος, η σύντμηση είναι 7 έτη.

Στην ηλικία συνταξιοδότησης 64^ο έτος, η σύντμηση είναι περίπου 7 έτη.

Στην ηλικία συνταξιοδότησης 65^ο έτος, η σύντμηση είναι περίπου 7 έτη.

Επίσης, η μειωμένη εισπραξιμότητα, πέρα από τη μείωση, βεβαίως, στα ετήσια έσοδα του Οργανισμού που επιφέρει, περιορίζει και τα ανώτατα όρια στα οποία μπορεί να φθάσει η περιουσία του.

Πράγματι, με βάση το ίδιο πιο πάνω σενάριο της ηλικίας συνταξιοδότησης του 61^{ου} έτους, η περιουσία του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, φθάνει, το έτος 2016, το ανώτατο όριο των 30 δις ευρώ, υπό την προϋπόθεση, ότι, η εισπραξιμότητα ανέρχεται στο 100% των οφειλομένων ασφαλιστικών εισφορών.

Στην περίπτωση, όμως, της μειωμένης κατά 20% εισπραξιμότητας, το ανώτατο ύψος των αποθεματικών του Ιδρύματος δεν μπορεί να ξεπεράσει το ποσόν των 9 περίπου δις ευρώ, το έτος 2012.

Τα αντίστοιχα μεγέθη για την ηλικία συνταξιοδότησης του 62^{ου} έτους διαμορφώνονται ως εξής:

Με εισπραξιμότητα 100%, ανώτατο ύψος αποθεματικών 33 δις ευρώ (έτος 2016).

Με εισπραξιμότητα 80%, ανώτατο ύψος αποθεματικών 12 δις ευρώ (έτος 2012).

Επίσης, για την ηλικία συνταξιοδότησης του 63^{ου} έτους, τα αντίστοιχα μεγέθη διαμορφώνονται ως εξής:

Με εισπραξιμότητα 100%, ανώτατο ύψος αποθεματικών 33 δις ευρώ (έτος 2017).

Με εισπραξιμότητα 80%, ανώτατο όριο αποθεματικών 13 δις ευρώ (έτος 2013).

Ανάλογες είναι οι αποκλίσεις και για τις ηλικίες συνταξιοδότησης του 64^{ου} και του 65^{ου} έτους.

Συμπέρασμα: το πρόβλημα της εισφοροδιαφυγής και συνεπώς, της μειωμένης εισπραξιμότητας των ασφαλιστικών εισφορών, έχει καταγραφεί, ήδη, ως σοβαρό πρόβλημα και επανειλημμένως, έχει επισημανθεί η ανάγκη αποτελεσματικής αντιμετώπισής του. **Η έκταση, όμως, των συνεπειών του προβλήματος δεν είχε, ποτέ, μετρηθεί, δεν είχε δηλαδή αποτυπωθεί σε ποσοτικούς μακροχρόνιους όρους ούτε η έκταση της μείωσης των οικονομικών του συστήματος ούτε ο βαθμός σύντμησης του χρόνου οικονομικής βιωσιμότητάς του. Τις ελλείψεις αυτές ακριβώς, επιχειρεί να καλύψει η σημερινή μελέτη μας.**

Από τις σχετικές αναλογιστικές προβολές προκύπτει, πλέον, ότι, οι διαστάσεις του προβλήματος είναι πολύ σοβαρότερες από ό,τι γενικώς (και αορίστως) νομίζεται και ότι, η διασφάλιση της βιωσιμότητας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ μέχρι το 2024-2026 (αναλόγως του εκάστοτε σεναρίου), προϋποθέτει, απαραίτητως, ότι, θα βελτιωθεί η λειτουργία των εισπρακτικών μηχανισμών του Ιδρύματος και μάλιστα σε βαθμό που οι μηχανισμοί αυτοί να καταστούν αποτελεσματικοί.

Συναφές με την ανάγκη βελτίωσης των εισπρακτικών μηχανισμών είναι και η ανάγκη διευκρίνησης του όρου *της αμεσότητας*. Σε κάθε περίπτωση που αναφερόμαστε σε ανάγκες αλλαγών, υπονοείται, ότι, οι αλλαγές αυτές πρέπει να πραγματοποιηθούν *άμεσα* για να έχουν τα αναμενόμενα μακροχρόνια αποτελέσματά τους.

Αυτό σημαίνει, ότι, η βελτίωση των εισπρακτικών μηχανισμών πρέπει να επέλθει αμέσως και σε κάθε περίπτωση χωρίς καθυστέρηση, για να έχει ουσιαστικά αποτελέσματα στη λειτουργία του συστήματος.

Η ίδια παρατήρηση (ανάγκη άμεσης καταβολής) ισχύει και στις περιπτώσεις εξόφλησης προς το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ της παρούσας αξίας των ελλειμμάτων των εντασσόμενων ταμείων ή στην περίπτωση ενίσχυσης του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ με πρόσθετο ποσοστό, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 4 του Ν.3029/02, ώστε το Ίδρυμα να καταστεί βιώσιμο μέχρι το έτος 2032.

III. Η ηλικιακή πυραμίδα ασφαλισμένων και συνταξιούχων και οι επιπτώσεις της στην οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος.

Ο μύθος των μεταναστών

Σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, η ελληνική κοινή γνώμη έχει δεχθεί επίμονες απόψεις, σύμφωνα με τις οποίες, η «σωτηρία» του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης (και ειδικότερα η «σωτηρία» του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ) μπορεί να αναζητηθεί και να διασφαλιστεί με την περαιτέρω ένταξη των οικονομικών μεταναστών σ' αυτό.

Οι αναλογιστικές μας μετρήσεις δεν επαληθεύουν την προβαλλόμενη υψηλή σημαντικότητα των εκτιμήσεων αυτών, στο οικονομικό, τουλάχιστον, σκέλος τους.

Αναλυτικότερα:

- Από την κατανομή του συνόλου των ενεργών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ προκύπτει, ότι, το 81,9% είναι ηλικίας κάτω των 50 ετών και εξ αυτού το 58,2% είναι ηλικίας κάτω των 40 ετών, ενώ, από την διαγραμματική απεικόνιση της ηλικιακής πυραμίδας των Ελλήνων ασφαλισμένων (και ακόμη περισσότερο, των ελληνίδων) φαίνεται, σαφώς, η «**ηλικιακή ανάσα**» (που μετατρέπεται και σε ανάλογη «**οικονομική ανάσα**») που παρέχει στο σύστημα, η

ουσιώδης απόκλιση των ηλικιών της πλειοψηφίας των ασφαλισμένων από τις κρίσιμες ηλικίες συνταξιοδότησης.

- Είναι, όμως, εμφανές, ότι, η εικόνα που παρέχει η ηλικιακή πυραμίδα ανδρών και γυναικών βελτιώνεται σημαντικά, αν προσθέσουμε και τους αλλοδαπούς (άνδρες και γυναίκες).
- Η περαιτέρω διερεύνηση, όμως, του θέματος αποκαλύπτει, ότι, η επερχόμενη βελτίωση της ηλικιακής πυραμίδας, με την προσθήκη και των μεταναστών ασφαλισμένων κατά ηλικία, δεν επιφέρει ανάλογα αποτελέσματα και στον οικονομικό τομέα. Η αιτία πρέπει να αναζητηθεί
  - *πρώτον*, στις λιγότερες ημέρες εργασίας που πραγματοποιούν οι μετανάστες έναντι των Ελλήνων, σ' όλες τις ηλικίες (14,17 έναντι 17,64 των Ελλήνων, κατά μέσο όρο) αλλά και
  - *δεύτερον* και στους χαμηλότερους μέσους μισθούς που απολαμβάνουν οι μετανάστες έναντι των Ελλήνων (είναι άξιο παρατήρησης, ότι, οι αλλοδαποί απολαμβάνουν υψηλότερους μέσους μισθούς έναντι των Ελλήνων, μόνο μέχρι την ηλικία των 25 ετών – βλ. ΓΡΑΦΗΜΑ «ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΕΣΟΥ ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΜΙΣΘΟΥ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ»).

Με βάση τα αποτελέσματα των μετρήσεων αυτών, μπορούμε να προχωρήσουμε στη συναγωγή του συμπεράσματος, ότι, *ένας Έλληνας ασφαλισμένος δεν ισοδυναμεί*, από την άποψη του καταβαλλόμενου ύψους εισφορών στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, *με ένα οικονομικό μετανάστη ασφαλισμένο* και ότι, συνεπώς, η άποψη που υποστηρίζει ότι η οικονομική συμμετοχή των ασφαλισμένων μεταναστών στα έσοδα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ είναι ανάλογη με τον αριθμό τους, δεν ανταποκρίνεται στην κοινωνικο-ασφαλιστική πραγματικότητα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

IV. Η έκταση της φτώχειας στο πληθυσμιακό στρώμα των συνταξιούχων

Όπως, έχει, ήδη, επισημανθεί (βλ. κεφ. 4.Ι), ένα πιθανό ερώτημα που ανακύπτει, είναι, σε ποιο βαθμό η αναίρεση των αδυναμιών του συστήματος μπορεί να βασισθεί σε επενέργεια επί του πρώτου σκέλους της ασφαλιστικής εξίσωσης δηλαδή στη μείωση των καταβαλλομένων συντάξεων.

Η απάντηση στο ερώτημα αυτό προϋποθέτει την ανάλυση των καταβαλλομένων συντάξεων, σε σχέση με το μηνιαίο ύψος των σχετικών ποσών. Από την ανάλυση αυτή προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

- Το 68% του συνολικού ποσού των καταβαλλομένων συντάξεων που αντιστοιχεί σε 522.400 συνταξιούχους, συνιστούν οι συντάξεις γήρατος, το 13% που αντιστοιχεί σε 124.541 συνταξιούχους, οι συντάξεις λόγω αναπηρίας και το 19% που αντιστοιχεί σε 222.221 συνταξιούχους, οι συντάξεις λόγω θανάτου (συντάξεις επιζώντων).
- Εάν αντιστοιχίσουμε στα ποσά των καταβαλλομένων ανά κατηγορία συντάξεων, τον αριθμό των κατά κατηγορία, επίσης, συνταξιούχων, διαπιστώνουμε, ότι, οι συνταξιούχοι γήρατος αντιστοιχούν στο 60% του συνόλου (αλλά λαμβάνουν το 68% των σχετικών συνολικών ποσών), οι συνταξιούχοι λόγω αναπηρίας αντιστοιχούν στο 14% του συνόλου (αλλά λαμβάνουν το 13% των συνολικών ποσών) και οι συνταξιούχοι λόγω θανάτου αντιστοιχούν στο 26% του συνόλου και λαμβάνουν μόνο το 19% των συνολικών ποσών. Παρατηρείται δηλαδή μια διόγκωση των ποσών που περιέρχονται στους συνταξιούχους λόγω γήρατος, σε βάρος κυρίως, των συνταξιούχων λόγω θανάτου. Η διόγκωση αυτή, όμως, είναι μάλλον λογική, εφ' όσον οι αποχωρούντες λόγω γήρατος έχουν υψηλότερα συνταξιοδοτικά χαρακτηριστικά (βραδύτερη αποχώρηση, υψηλότερες αμοιβές κλπ) σε σχέση με τους αποχωρούντες λόγω θανάτου.
- Στην κατηγορία των συντάξεων λόγω γήρατος, το 64,8% των δικαιούχων δηλαδή 336.319 συνταξιούχοι, εισπράττουν μηνιαίες συντάξεις κατώτερες των 500 ευρώ, ένα επί πλέον 20% δηλαδή 102.312,- συνταξιούχοι εισπράττουν συντάξεις κατώτερες ή ίσες με 500 – 799 ευρώ, ενώ μόλις το 9% (46.016 συνταξιούχοι) εισπράττουν συντάξεις άνω των 1000 ευρώ.
- Στην κατηγορία των συντάξεων λόγω θανάτου (συντάξεις επιζώντων), το 84% που αντιστοιχεί σε 185.686 συνταξιούχους εισπράττουν μηνιαίες συντάξεις κατώτερες των 400 ευρώ, ενώ μόλις το 0,128% (285 συνταξιούχοι) εισπράττουν συντάξεις άνω των 1000 ευρώ.
- Στην κατηγορία των συντάξεων αναπηρίας, το 79% που αντιστοιχεί σε 98.098 συνταξιούχους, εισπράττουν μηνιαίες

συντάξεις κατώτερες των 500 ευρώ, ενώ μόλις το 0,97% (1.207 συνταξιούχοι) εισπράττουν συντάξεις άνω των 1000 ευρώ.

- Στο σύνολο των συνταξιούχων και των τριών κατηγοριών (γήρατος, αναπηρίας και επιζώντων), το 73% (634.292 συνταξιούχοι) εισπράττουν συντάξεις κατώτερες των 500 ευρώ, ενώ μόλις το 5,5% (47.578 συνταξιούχοι) εισπράττουν συντάξεις άνω των 1000 ευρώ.

Με δεδομένα τα πιο πάνω ποσά των καταβαλλομένων συντάξεων, στη συντριπτική, τουλάχιστον, πλειοψηφία τους, είναι αδιανόητη οποιαδήποτε προσπάθεια περαιτέρω μείωσής τους. Αντιθέτως, τα ποσά των καταβαλλομένων συντάξεων κρίνονται όλως ανεπαρκή, για την κάλυψη των αναγκών αξιοπρεπούς διαβίωσης των συνταξιούχων και είναι γνωστό, ότι, οι Έλληνες συνταξιούχοι, σύμφωνα με τις σχετικές μετρήσεις της EUROSTAT, αντιμετωπίζουν υψηλού ποσοστού κίνδυνο περιαγωγής τους σε κατάσταση φτώχειας.

Συμπέρασμα: οποιαδήποτε σκέψη αντιμετώπισης της αδυναμίας της ασφαλιστικής (συνταξιοδοτικής) εξίσωσης, μέσω μείωσης του ύψους του πρώτου σκέλους της δηλαδή μείωσης των παρεχομένων συντάξεων, θα οδηγήσει σε περαιτέρω υποβάθμιση, της, ήδη, σοβαρώς υποβαθμισμένης, συνταξιοδοτικής προστασίας, με συνέπεια την ουσιαστική αναίρεσή της για την συντριπτική πλειοψηφία των συνταξιούχων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

V. Οι επιπτώσεις από μια πιθανή αύξηση της μέσης πραγματικής ηλικίας συνταξιοδότησης

Είναι, βέβαια, πιθανόν, να προβληθεί το επιχείρημα, ότι, στο ίδιο αποτέλεσμα δηλαδή στη μείωση του πρώτου σκέλους της ασφαλιστικής εξίσωσης, μπορεί να οδηγήσει και η επιβράδυνση του ρυθμού συνταξιοδοτήσεων με περιορισμό των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων και επιμήκυνση των νόμιμων ορίων της ηλικίας συνταξιοδότησης. Συναφή ζητήματα άλλωστε επιχειρούν να αντιμετωπίσουν και οι σχετικές αποφάσεις των Συνόδων Κορυφής της Ε.Ε. της Στοκχόλμης (2001) και της Βαρκελώνης (2002).

Με στόχο την αναλογιστική αποτίμηση των συνεπειών αυτών, επιχειρούμε να μετρήσουμε τις ποσοτικές επιπτώσεις στη διάρκεια του χρόνου οικονομικής βιωσιμότητας του συστήματος (πάντοτε αναφερόμαστε στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ), με την υποθετική «μετακίνηση» του

μέσου πραγματικού ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης από το 61^ο μέχρι και το 65^ο έτος (5 βασικά σενάρια).

Όπως, καταφαίνεται από τα σχετικά ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, οι επιπτώσεις αυτές είναι εντελώς περιορισμένες: σε κάθε αύξηση του μέσου πραγματικού ορίου συνταξιοδότησης κατά 1 ημερολογιακό έτος, ο χρόνος μακροχρόνιας βιωσιμότητας του συστήματος επιμηκύνεται κατά μερικούς μήνες.

Σε καμμιά περίπτωση, συνεπώς, οι αλλαγές και προσαυξήσεις στο χρόνο συνταξιοδότησης δεν αποδεικνύονται ως επαρκώς αξιόλογη και αξιόπιστη βάση για την προσέγγιση των στόχων διασφάλισης της μακροχρόνιας βιωσιμότητας του συστήματος.

VI. Η αδυναμία αύξησης των ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων και εργοδοτών

Δεν θα επιμείνουμε, ιδιαίτερα, στη διαπίστωση του ανέφικτου επενέργειας στο πρώτο και δεύτερο μέρος του δεύτερου σκέλους της ασφαλιστικής εξίσωσης (δηλαδή στην αύξηση του ύψους των οφειλομένων ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων και εργοδοτών), στα πλαίσια της επιδίωξης άρσης των συνεπειών από την ελαχιστοποίηση του μεγέθους του 4^{ου} μέρους του ίδιου σκέλους της εξίσωσης.

Το θέμα είναι επαρκώς γνωστό (οι ασφαλιστικές εισφορές στο συνταξιοδοτικό σύστημα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ είναι από τις υψηλότερες στην Ε.Ε.) και έχει, ήδη, επιχειρηματολογηθεί με πειστικότητα, ότι, οποιαδήποτε περαιτέρω αύξηση των εισφορών θα αποδειχθεί αντιπαραγωγική, αντι-αναπτυξιακή και πάντως, θα οδηγήσει σε δυσμενή αποτελέσματα για το ίδιο το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.

Υπενθυμίζουμε, ότι, ήδη, από τη μελέτη μας του 2001, έχουμε καταγράψει, σε ειδικό Πίνακα, τα ποσοστά των ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων και εργοδοτών, στις λοιπές χώρες μέλη της Ε-15.

VIII. Η εφαρμογή του Ν. 3029/2002

Από τη συνολική θεώρηση των ρυθμίσεων του Ν. 3029/2002, μπορεί να συναχθεί η διαπίστωση ότι ο νόμος αυτός διαπνέεται από ένα όραμα: **μετά την 1.1.2008, ο χώρος της μισθωτής εργασίας ιδιωτικού δικαίου να καλύπτεται, σε σχέση με την κύρια σύνταξη, από ένα και μόνο κοινωνικο-ασφαλιστικό Οργανισμό, με διασφαλισμένη, όμως, την οικονομική του βιωσιμότητα, το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.**

Βέβαια, ο Ν. 3029/2002 αναφέρεται σε μια περίοδο 30 ετών, από το χρόνο ψήφισής του δηλαδή μέχρι το έτος 2032. Γι αυτό, άλλωστε και έχει λάβει μέριμνα (άρθρο 4 παρ. 4):

- Συμπλήρωσης, από τον κρατικό προϋπολογισμό των ποσών που εκάστοτε αναλογούν, (*«το κράτος εξασφαλίζει τους απαιτούμενους επιπλέον χρηματοδοτικούς πόρους»*), πέραν του ετησίου 1% του ΑΕΠ, για τη διασφάλιση της πλεονασματικής λειτουργίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και
- Επικαιροποίησης των αναλογιστικών προσεγγίσεων, ανά 5ετία, *«με πλήρη αναλογιστική μελέτη για το υπόλοιπο της περιόδου μέχρι το έτος 2032»*, ώστε να υπολογίζεται εγκαίρως, το εκάστοτε αναγκαίο για την πλεονασματική λειτουργία του Ιδρύματος, συμπληρωματικό ποσόν που πρέπει να εγγράφεται στον κρατικό προϋπολογισμό και να καταβάλλεται στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, μέχρι το έτος 2032.

Συνεπώς, με δεδομένα τα υψηλά ποσοστά εισφοροδιαφυγής, η ανάγκη αναπροσαρμογής, *πάντοτε, μέσα στα πλαίσια εφαρμογής του Ν. 3029/2002*, του προβλεπόμενου 1% επί του ΑΕΠ της κρατικής συμμετοχής, έχει καταστεί απαραίτητη για να καλύψει τις ανάγκες διασφάλισης της πλεονασματικής λειτουργίας του Ιδρύματος, μέχρι το έτος 2032.

Πρέπει να επισημάνουμε, εξάλλου, ότι, σύμφωνα με τα συμπεράσματα των αναλογιστικών μας εκτιμήσεων και με δεδομένες τις δυνατότητες διασφάλισης της πλεονασματικής λειτουργίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ βάσει του ετήσιου ύψους 1% επί του ΑΕΠ της κρατικής συμμετοχής, μέχρι των χρονικών ορίων που αναφέρονται στην πιο πάνω ενότητα 4.Ι, η περαιτέρω διασφάλιση της πλεονασματικής λειτουργίας του Ιδρύματος, μέχρι το έτος 2032, απαιτεί την ετήσια καταβολή ενός προσθέτου 1,40% επί του ΑΕΠ, με μέριμνα του κράτους και με έναρξη καταβολής από το 2005.

Συμπέρασμα: οι προβλέψεις του Ν. 3029/2002 καλύπτουν την πλεονασματική λειτουργία του συστήματος μέχρι και το έτος 2032. Πρέπει, όμως, να γίνει σαφές, ότι, εάν η κρατική συμμετοχή περιορισθεί στο 1% του ΑΕΠ, η κάλυψη των αναγκών χρηματοδότησης του συστήματος του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ εξικνείται, όχι μέχρι το έτος 2032 αλλά μέχρι των συντομότερων χρονικών ορίων που αναφέρονται στην πιο πάνω παρ. 4.Ι (αναλόγως των σχετικών σεναρίων).

Σε κάθε περίπτωση, η εφαρμογή των ρυθμίσεων του Ν. 3029/2002 αποκτά μείζονα σημασία για την εν γένει ομαλή λειτουργία του συστήματος του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

ΙΧ. Ειδικότερα για την ένταξη των 8 ειδικών Ταμείων

Ειδικότερη περίπτωση εφαρμογής των ρυθμίσεων του Ν. 3029/2002, αποτελεί η προβλεπόμενη ένταξη των 8 ειδικών Ταμείων και Κλάδων κύριας σύνταξης, στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, το αργότερον, μέχρι 1.1.2008.

Ο Ν. 3029/2002 καθορίζει, με σαφήνεια, τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες ένταξης των 8 ειδικών Ταμείων, με κυριαρχούσα τη μέριμνά του, ώστε, η ένταξη οποιουδήποτε από τα Ταμεία αυτά να μη διαταράξει την αναλογιστική ισορροπία του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

Έχουμε, όμως, την εντύπωση, ότι, δεν έχει γίνει κατανοητή η ρύθμιση της διάταξης της παρ. 11 του άρθρου 5 του Ν. 3029/2002: η κάλυψη των αναλογιστικών ελλειμμάτων των 8 Ειδικών Ταμείων και η άμεση εξόφλησή της παρούσας αξίας τους προς το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, δεν αποτελεί αποκλειστική υποχρέωση του κράτους αλλά συνευθύνη και συνυποχρέωση και των αντίστοιχων ΔΕΚΟ και Τραπεζών.

Βεβαίως, αποτελεί πολιτική επιλογή του κράτους, η τυχόν απαλλαγή οποιασδήποτε ΔΕΚΟ ή Τράπεζας, από την υποχρέωση αυτή, σε μια παρόμοια, όμως, περίπτωση το κράτος οφείλει να αναπληρώσει την απαλλαγή αυτή από τα διαθέσιμα του Προϋπολογισμού του και, πάντως, όχι σε βάρος του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων του.